

2 | 2007 MARTS
TEMA | LOVLØSHED

Budskabet

TIDSSKRIFT FOR BIBELSTUDIUM, TROSLIV OG MISSION

(U)ægte troværdighed

Gud, hjælp os at holde dine bud!

Når evangeliet tømmes for kraft

BUDSKABET 2 | 2007

TIDSSKRIFT FOR BIBELSTUDIUM, TROSLIV OG MISSION

143. årg.

ISSN 0901-4802

Hjemmeside: www.budskabet.dk

Budskabet udkommer seks gange om året:

Januar, marts, maj, juli, september og november.

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som LM står for.

Eftertryk og citering er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Tryk:

Øko-Tryk 96 94 04 11

Layout:

Amalie Puggaard Poulsen

Pris:

Abonnement: kr. 225,-

For unge under uddannelse: kr. 130,-

Udgiver og ekspedition:

Luthersk Missionsforening,
Industrivænget 40, 3400 Hillerød,

Tlf. 48 20 76 60

dilm@dlim.dk

Redaktion:

Alex Dahl Karlsen, projektleder (redaktør). Park Alle 31, 6880 Tarm.

karlsen@dlgmail.dk

Flemming Bak Poulsen, forlagsleder, København

(redaktionssekretær)

Mikkel Vigilius, bibelskolelærer, Hillerød

Lene Due Madsen, lærer, Gudhjem

Bent Houmaa Jørgensen, afdelingsmissionær, Silkeborg

1

indhold

Leder

(U)ægte troværdighed..... 2

TEMA

Løvløshedens trussel

mod Guds folk..... 4

Luthers opgør med de "løvløse"..... 8

Du som var..... 8

Gud, hjælp os at holde dine bud..... 14

Når evangeliet tømmes for kraft..... 17

Andre artikler

Hvad vil det sige

at være evangelisk-luthersk..... 20

Der er ingen bagdør til himlen..... 23

Horisont..... 24

Store navne

Irenæus..... 28

BØGER

Teksten og tiden..... 31

Herregårdsmissionær og kordegn... 35

Vær som Jesus..... 36

(U)ægte troværdighed

Ægthed. Autenticitet. Troværdighed. Disse og lignende ord fylder meget i dagens debat. Og de er ubetingede plusord.

Eksempelvis må politikere investere mange ressourcer i at fremstå troværdigt. Medierne jagter til stadighed muligheden for at afsløre utroværdigheden. Her ligger nemlig en latent god historie, der kan vække nogle af de stærkeste følelser hos os: oplevelsen af at blive bedraget og ført bag lyset. Uden tvivl varetager medierne her en vigtig funktion som samfundets vagthund, men samtidig træder de ikke sjældent over grænsen til selvsving, når der spekuleres i diverse "spin"-teorier.

Også i erklæret kristne cirkler kan man se lidt af den samme tendens til troværdighed. Der efterspørges ægthed og troværdighed i forkyndelsen. "Hvis mennesker skal komme til tro," siges det, "sker det ved at møde autentiske kristne mennesker." Der er meget godt og sundt i denne spørgen efter troværdighed. Ja, det modsatte ville være aldeles uudholdeligt. Selvfølgelig skal forkyndelsen være troværdig – ellers har den svigtet fundamentalt.

Samtidig kan jagten på troværdighed nogle gange få et nærmest komisk, paradoksalt udtryk. Hvor man bliver så optaget af at virke troværdig, at man nærmest glemmer at være det...

Det minder om den lille historie om en stor flok mennesker, der

taktfast, og højlydt råber det fælles slagord: "Vi er alle individualister!, Vi er alle individualister!". Indtil en spinkel mand i gråt tøj træder frem af rækkerne og fremstammer: "Undtagen mig..."

Inkonsekvensen opstår, når der går "spin" i troværdigheden. Når man forsøger at spille rollen som autentisk. Når det bliver vigtigere at fremstå som troværdig end rent faktisk at være det.

Det bliver absurd og selvophævende.

Det er ikke vanskeligt at finde eksempler på absurditeten fra det politiske liv. Men også i kristen sammenhæng kan den grundlæggende gode optagethed af troværdighed nogle gange få et absurd udtryk. Det sker, når menigheden bliver reduceret til et lykkeproklamerende reklamefremstød for den almægtige. Når *al* energi bruges på i det ydre at fremstå helstøbt, harmonisk og hyggelig, for at man så effektivt som muligt kan appellere til fællesskabssøgende danskere, kan en konsekvens blive, at man tømmer sig selv for indhold. Hvis man alene er optaget af folks følte behov og ikke bevarer begge ben solidt plantet i sandheden med stort S: Kristus.

Resultatet er, at man – midt i stræbet efter at fremstå troværdig – fundamentalt får undergravet netop troværdigheden.

Kristus kaldes "Den troværdige" (Åb 1,5), og menigheden er Kristi legeme. Derfor kaldes menigheden også til at være trovær-

dig, som han er det.

Kristus har valgt at gøre sig synlig her i verden igennem sin menighed. Hvis vi kender os selv og den kristne menighed kan det undre at han ikke har fundet et mere passende redskab til at nå verden med. Men i sin nåde har han nu engang gjort menigheden til sit legeme på jord. Igennem menigheden, hvor Kristi ord forkyndes og hans sakramenter forvaltes, møder mennesker Kristus.

Menigheden skal ikke stræbe efter at blive Kristi legeme; det er noget den er. Men menigheden kaldes til at vokse op til Kristus som er hovedet for sit legeme - det vil blandt andet sige at den kaldes til at være troværdig, som han er troværdig.

På samme måde taler Paulus også om, at der af forvaltere af Guds hemmeligheder kræves troskab (1 Kor 4,1-2), og altså ikke nødvendigvis succes (selvom succes vel ikke i sig selv er diskvalificerende...).

Denne troskab er dobbelt: Der kræves troskab over for Guds hemmeligheder, som en kristen har fået betroet. Og der kræves troskab over for forvalteropgaven; dvs. at man ikke holder hemmelighederne hemmelige, men spreder dem til sine medmennesker. Guds hemmeligheder er nemlig ikke hemmelige i den forstand, at man ikke må fortælle dem til nogen (tværtimod!), men de er hemmelige i den forstand, at de er utilgængelige for et menneske, indtil Helligånden lukker dem op.

Det er udfordrende for den indre herlighedsteologi i os alle at læse, hvordan Paulus senere i samme kapitel beskriver sin personlige oplevelse af tjenesten som forvalter af Guds hemmeligheder:

”Mig forekommer det nemlig, at Gud har gjort os apostle til de ringeste, næsten til dødsdømte; vi er blevet et skuespil for verden, for både engle og mennesker... Vi er blevet som affald i verden, et udskud i alles øjne indtil nu.” (1 Kor 4,9+13).

Sådan kan det altså opleves at være et troværdigt vidne om den troværdige. Velkommen med i klubben!

Søren Kierkegaard skriver et sted om forkynderens opgave – men også med adresse til alle kristnes liv:

”Derfor er det et vovestykke at prædike; thi idet jeg bestiger det hellige sted - hvad enten kirken er overfyldt eller så godt som tom, hvad enten jeg selv er opmærksom eller ikke: jeg har én tilhører mere, end hvad der er til at se, en usynlig tilhører, Gud i himlene, som jeg rigtignok ikke kan se, men som sandelig kan se mig.” Forkynderen har derfor ifølge Kierkegaard først og fremmest den opgave: “at være sig selv, at være sand.”

”Og at være sand” - fortsætter Kierkegaard: “det er, at han selv er, hvad han forkynder, eller dog stræber efter at være det, eller dog er sanddru nok til at tilstå, at han ikke er det.”

- Måske er det mest troværdige, vi kan sige om os selv, at vi er utroværdige, men kendt af den troværdige - og dermed gjort troværdige.

Lad os med frimodighed tænke nyt og kreativt om, hvordan vi kan nå mennesker i vores by, vores land, vores verden med det evige livs ord. Af forvaltere kræves nemlig at de er tro imod forvalteropgaven. Lad os tænke strategisk om relevante former, lad os tage nye dristige skridt, lad os finde mod til at nedlægge de former der ikke længere fungerer, men blot sluger ressourcer. Lad os være brændende optaget af vores medmenneskers følte behov, som Jesus selv var det i sit møde med mennesker.

Men intet af dette må ske på bekostning af troværdigheden og troskaben mod evangeliet. Vi er nemlig ikke forvaltere af hvad som helst, men af de hemmeligheder, som Gud har betroet os: Evangeliet om at han tager imod utroværdige, fordi han er troværdig, og ikke kan svigte sig selv (jf. 2 Tim 2,13).

Den bedste måde at fremstå troværdig på, er ved rent faktisk at være det!

Lovløshedens trussel mod Guds folk

4

Af Dan Hesselund

Terrortrusler medfører forhøjet beredskab. Man sætter alt ind på, at en trussel ikke skal blive til virkelighed. Så længe det bliver ved en trussel, er skaden ikke sket. Bliver truslen virkeliggjort, er det ikke længere nok med beredskab. Der skal ryddes op, sagen skal afdækkes og andre terrorceller må udryddes.

Lovløshedens *trussel* mod Guds folk må ligeledes medføre en form for beredskab eller agtpågivenhed. Men spørgsmålet er, om lovløsheden er mere end en *trussel* mod Guds folk. Hvis truslen allerede er virkelighed, er det ikke nok at være på vagt; da er der noget, der må ryddes op. Lovløshedens trussel må afdækkes, for at fremtidige trusler ikke skal blive til virkelighed.

Sagen er den, at lovløsheden både er trussel og virkelighed på en og samme tid, også hos Guds folk. Henvendt til sine disciple siger Jesus: *"Thi fra hjertet udgår onde tanker, mord, ægteskabsbrud, utugt, tyveri, falsk vidnesbyrd og bespottelser"* (Matt 15,19). Lovløshed er allerede virkelighed i vores hjerter. Vi er solgt til at være under synden. Synden bor i os (jf. Rom 7,14ff). Denne lovløse virkelighed i hjertet gav Jesus sig selv hen for, *"for at løskøbe os fra al slags lovløshed og skaffe sig et rent folk som sin ejendom, ivrigt efter at gøre gode gerninger."* (Tit 2,14). I Jesus er vi fri fra al slags lovløshed!

Dette forhold må til stadighed stå klart for os, ellers bliver lov-

løshedens trussel og den medfølgende agtpågivenhed let til selvsikkerhed og selvforherligelse. Truslen bliver da noget, der ligger udenfor os, og som endnu ikke er blevet vores problem. Vi tror, vi kan holde truslen fra døren.

Lovløsheden som trussel mod Guds folk kommer fra flere sider.

Lovløshedens trussel mod Guds folk, fra de lovløse
Truslen er vel mest åbenlys fra det lovløse samfund, der i høj grad omgiver os. I samme grad som befolkningen vender sig bort fra Guds ord, bevidst eller ubevidst, vil mørke, synd og lovløshed tage overhånd. Og griber lovløsheden om sig, vil truslen selvsagt også blive større.

Guds folk er løskøbt fra al lovløshed ved Jesu død. Vi er rensset ved hans blod. Når Guds folk fordyber sig i denne virkelighed, forløsningen ved hans blod, skabes også iveren efter at gøre gode gerninger. Vi er et folk, der skal lade vores lemmer trælle for den retfærdighed, Gud har skænket os gennem troen på Kristus.

Anderledes er det med dem, der ikke kender evangeliet. For hvor evangeliet ikke er kendt, lader man sine lemmer trælle for urenheden og lovløsheden, så man bliver lovløs. Det kan ikke være anderledes. For det er alene ved troen på Jesus, vi bliver

og er frie fra al slags lovløshed. Uanset hvor godt og fromt mennesket end er, så forbliver det, hvad det altid har været uden troen på Jesus: lovløs. Men Guds folk er ved Jesu død løskøbt fra al slags lovløshed og lader nu sine lemmer trælle for retfærdigheden og derved helliges (jf. Rom 6,19). Vi kan ikke leve på samme måde, som de lovløse, der ikke kender evangeliet. Vi kan ikke trække ”på samme hammel som de vantro! For hvad har retfærdighed med lovløshed at gøre, eller hvad har lys til fælles med mørke?” (2 Kor 6,14).

Hvordan skal Guds folk være på vagt overfor denne trussel? Hvordan undgår vi, at lovløshedens trussel fra det omgivne samfund bliver til virkelighed?

Først og fremmest sker det ved at bede: ”Helliget blive dit navn... – også i mit liv denne dag.” For det er alene ved troens stadige tilegnelse af Jesus Kristus og forløsningen i ham, at vi bliver bevaret fra lovløsheden. Ligesom Jesus løskøbte os fra al slags lovløshed, er det også forløsningen i ham, der bevarer os fra den. Der hvor vi står som syndere, der til stadighed må bede om syndernes forladelse, og således styrkes ved nåden, da opdrager Guds nåde os til at sige nej til ugudelighed og verdslige lyster. (jf. Tit 2,11f). Guds nåde opdrager os til at leve besindigt, retskaffent og gudfrygtigt i denne verden. For nådens ord siger, at du i Kristus er fri. I ham er du hellig. Hans fuldkommenhed er din fuldkommenhed. Lev nu i denne virkelighed. Hold budene, og lad dem vejlede dig ind i dit liv. For budene taler nemlig om det, der er helligt, retfærdigt og godt. Og du som allerede er hellig, retfærdig og god ved troen på Jesus Kristus, du vandrer nu på denne vej.

Værnet mod lovløsheden er at holde sig til Guds ord i lov og evangelium. – Ja, det lyder lidt klichéagtigt; men det er faktisk ingen selvfølge, at Guds folk ser netop dét som værnet mod lovløshedens trussel. Mister vi erkendelsen af og synet for Guds ord i lov og evangelium, da vil lovløshedens trussel komme fra en anden og helt uventet kant.

Lovløshedens trussel mod Guds folk, fra den lovløse I 2. Thessalonikerbrev omtales antikrist som lovløshedens menneske. Han skal åbenbares og indtage Guds tempel og udgive sig selv for at være Gud (jf. 2 Thess 2,3-4). Mange af de udvalgte skal føres vild ved hans bedrag og vil falde fra. Tiden forud vil blandt andet være kendetegnet af den *åbenlyse* lovløshed i samfundet omkring os, som vi har set det ovenfor; en trussel vi ikke skal undervurdere. Samtidig vil tiden forud også være kendetegnet af *lovløshedens hemmelighed*, som allerede nu er virksom (jf. 2 Thess 2,7). Det er en lovløshed, der er langt sværere at være agtpågivende overfor. Den sker nemlig, hvor man mindst venter det: blandt dem der tilbeder Gud! – En sådan lovløshed må sandelig ske i det skjulte. Derfor kaldes det også for lovløshedens *hemmelighed*. Og denne form for lovløshed sker på en måde, som man mindst venter det: i iveren efter at leve efter Guds ord!

”Nej, nu hopper kæden af”, tænker du måske, ”for Jesus har jo løskøbt os, rensset os og gjort os til sin ejendom – ivrige efter at gøre gode gerninger!?”

Det er sandt! Der er en iver efter at gøre gode gerninger, som skabes og motiveres ved forløsningen i Jesus Kristus. Når du står der, hvor du ser, at Guds Søn har gjort dig fri; fri fra synd og al slags lovløshed i tanker og i handlinger, og takker Gud for den nåde, *da skaber evangeliet* det ønske i dig: ”Ad den vej, du befaler, vil jeg løbe” (jf. Sl 119,32).

Men, der er også en iver efter at gøre gode gerninger og følge Guds ord, som er forbandet. Bag alle gode intentioner skjuler lovløsheden sig. Men det er skjult for øjet. Øjet vil aldrig kalde det lovløshed. Derfor kaldes det også for lovløshedens *hemmelighed*.

Denne lovløshed skjuler sig i et liv, hvor man er ivrig efter at gøre gode gerninger (hvilket jo på sin vis er godt og rigtigt, jf. ovenstående). Bibelen bliver læst og gransket for at finde ud af, hvad der er Guds vilje. Guds ord bliver forkyndt med henblik på samme. Der er en koncentration om netop dette i en sådan grad

og på en sådan måde, at frelsens budskab til fortabte syndere bliver banaliteter. Ordet om forløsningen i Kristus vender man sig sjældnere og sjældnere til, hverken i sit eget liv eller i forkyndelsen. Der forkyndes nok om Jesus, men han forkyndes som forbilledet og som den, der på rette måde har forklaret Guds vilje for os. Forkyndelsen af Guds vilje bevæger sig inden for rammen af, hvad der er muligt og rimeligt. Man vandrer ad Herrens veje. Der er en oplevelse og erfaring af, at man magter det. Vel er man klar over, at det nye liv skyldes Guds nåde, og man takker Gud for det. Det er ikke sådan, at man søger egen fortjeneste eller værdighed med det.

Det er til sådanne tilsyneladende fromme og i vores øjne gudfrygtige mennesker, Jesus siger: "... *indeni er I fulde af hykleri og lovløshed.*" (Matt 23,28b). Man må undres. I dag vil man betegne dem som ivrige og nidkære for Guds ord. De var, og er, ivrige efter at gøre gode gerninger. Ikke kun i det ydre, men også i det indre. Alligevel siger Jesus, at de er fulde af lovløshed! Det skyldes ikke, at de kun tænker på at gøre det rigtige, og så kan det i øvrigt være ligegyldigt med det indre liv i hjerte, tanke og sind, sådan som man let misforstår farisæerne. De er fulde af lovløshed, fordi de aldrig er døde under loven. De ved ikke, hvad det vil sige at være fortabt. Og derfor har de heller ikke brug for frelsen i Jesus.

Lovløshedens hemmelighed er, når Guds folk i sin iver efter at gøre det gode *ikke* har erkendt og erkender sin egen fortabte stilling overfor Gud; at vi er døde i overtrædelser og synder. I os selv er vi fortabte. Der har ordet om det fuldbragte så svært ved at nå ind. Det har man ikke længere brug for. Det fuldbragte værk i Sønnen er ikke længere livet for én, og det man igen og igen vender tilbage til. Derfor er man fuld af lovløshed. Dét er man nemlig, når Kristus ikke er livet for én. Selv dem, der betegner sig som Guds folk, er fulde af lovløshed, når det ikke længere er Kristi fuldbragte værk, som samler dem. Nok samles de om Guds ord, synger sammen, hører Guds ord, er ivrige efter at gøre gode gerninger, men de er fulde af lovløshed, når *den* lovløse får

ført dem bort fra ordet om forløsningen ved Kristi blod. – Det er skjult for tanken og vores øjne; det er en hemmelighed.

Et eksempel fra Det Gamle Testamente viser, hvordan lovløshedens hemmelighed griber om sig i åbenlys lovløshed.

I Jeremias 7 og 8 møder vi et folk, som går til Herrens tempel. De tilbeder Herren! (Jer 7,2) De tror, men deres tro er falsk. Syndernes forladelse er blevet til syndernes tilladelse; for de tilbeder Herren, mens de stjæler, slår ihjel, bryder ægteskabet, sværger falsk og tilbeder andre guder, samtidig med at de siger: Vi er reddet! Vi er frelst! (jf. Jer 7,8ff). Der er lovløsheden ingen trussel mod Guds folk, men en virkelighed i Guds folk. Og den er åbenlys. Årsagen til det er, at de ikke hører hans tale. De svarer ikke, når han råber (Jer 7,13).

Hvad er det for et svar, Herren ønsker, når han taler til sit folk? De holder da gudstjeneste. De tilbeder ham. Alligevel er der nogle ord, som Herren ikke hører fra deres mund, og det er sandhedens ord! "*Sandheden er forsvundet; den findes ikke i deres mund.*" (Jer 7,28). Når de hører Guds ord, svarer de ikke længere med sandhedens ord. Hvad er det for et ord? Det er angeren over deres egen ondskab. Den tale er forstummet i det frafaldne Guds folk, der dog tilbeder ham. Og da griber tyveri, mord, ægteskabsbrud, falskhed og afgudsdyrkelse uhindret om sig i hjerte, tanke og sind og måske også i handling. Der er ingen syndserkendelse og syndsbeholdelse for Herren, når hans ord lyder. De fortsætter deres frafald. Der er ingen omvendelse. De afviser, at omvendelsen gælder dem (Jer 8,5).

De kender Guds ord. De påberåber sig også at være bibeltro og følge Guds ord: "*Hvordan kan I sige: »Vi er vise, vi har Herrens lov hos os«?*" (Jer 8,8). Sådan ser de selv på situationen. Men Herren ser anderledes på dem. Han lytter nemlig efter sandheden i deres mund: "*Jeg har lyttet og hørt efter, men de taler ikke sandhed. Ingen angrer sin ondskab og siger: »Hvad har jeg dog gjort?«*" (Jer 8,6).

Her er lovløsheden ikke nogen *trussel* mod Guds folk. Den er en realitet! Selvom Guds folk påberåber sig Guds ord og Guds

lov (Jer 8,8), så siger Herren: *"Men mit folk kender ikke Herrens lov."* (Norsk oversættelse af Jer 8,7). Midt i iveren for Herrens lov, er de uden lov!

Vi kan være ivrige efter at følge Herrens ord, og indrette vores liv efter Herrens bud. Og det gør vi ret i. Vi må dagligt minde os selv om de ti bud, og også gerne Luthers små forklaringer til dem, så vi ved, hvad det vil sige at frygte og elske Gud.

Men når Gud hører efter i dag, hører han dig så tale sandt om dig selv? Hører han angeren over din ondskab i hjerte, tanke og sind? Hører han sandhedens ord fra din mund: "Hvad har jeg dog gjort?"

Tidligere talte man om den daglige omvendelse. Det taler man ikke om, når lovløsheden råder i Guds folk. "Daglig omvendelse" er, at man dagligt svarer Herren med sandhedens ord; dagligt bekender sine overtrædelser for Herren. Når denne sandhed forsvinder fra Guds folk, da er lovløsheden på vej til at blive en realitet. Mange ser det ikke. De ser, at de netop vil Guds ord, vil Guds lov, men det fører dem aldrig ind i opgøret, hvor man taler ud med Gud. Og da går Guds folk deres undergang i møde, selvom de siger: *"»Fred, fred!«, skønt der ikke er fred."* (Jer 8,11-12).

Når lovløsheden er blevet til virkelighed, erkender man ikke længere sandheden om sig selv og finder derfor heller ikke længere sin fred i Jesus Kristus, som er vores fred. Man finder nu ubevidst sin fred i gode og fromme aktiviteter, sin tjeneste, sin kirke, og i sin iver efter at gøre det gode.

Et værn mod lovløshedens *hemmelige* trussel finder vi blandt andet i bønner:

Vig ej fra mit hjerte,
 åndens armodts smerte,
 du til gavn mig er.
 Sig mig mine lyder,
 at jeg altid nyder
 nådens rigdom her.
 (Åndelige Sange og Salmer, nr. 433).

Nådens rigdom er, at du er rensset i Jesu blod. Dér har du et mægtigt værn mod lovløshedens *åbenlyse* trussel:

Blodet føre ved Ånden kan
 i Guds rige os ind,
 helliggørelsen gøre sand,
 rensse hjerte og sind.
 Blodet kan os indføre i
 sand forening med Gud,
 os fra trældom i synden fri
 til at holde Guds bud.
 (Åndelige Sange og Salmer, nr. 197).

Dan Hessellund f. 1976
 LM's missionskole 1998-2001.
 Forkynder i LM på landsplan siden 2001.

Luthers opgør med "de lovløse"¹

"Sætter vi så loven ud af kraft ved troen? Aldeles ikke! Vi gør loven gældende!" (Rom 3,31).

"Djævelen har ikke til hensigt at afskaffe loven, men Kristus, lovens fuldender." (Luther).

Hvad har loven at gøre i kirken?

Det er kernespørgsmålet i den første antinomistiske strid, som fandt sted 1537-40 mellem på den ene side Johan Agricola og på den anden side Martin Luther.

"Hvordan får jeg en nådig Gud?" - Det var som bekendt et drivende hovedspørgsmål bag reformationen. Svaret fandtes i evangeliet, som det udtrykkes i *Den augsburgske Bekendelse* af 1530 (som Agricola var med til at fremlægge): "Vi frelses af nåde alene, ved tro alene, uden egne fortjenester eller gerninger, men for Kristi skyld, som ved sin død gjorde fyldest for vore synder" (art. IV). Og denne tro får vi gennem det embede, som Gud har indsat til at tjene med evangeliet og sakramenterne som de midler, hvorigennem Helligånden virker troen (art. V). Derpå følger et nyt liv, som både bør og vil gøre gode gerninger efter Guds befaling (art. VI).

Vi sætter altså ikke loven ud af kraft ved troen, men vi gør den gældende, "for at lovens krav skal opfyldes i os, som ikke van-

drer efter kødet men efter Ånden" (Rom 8,4). Fjerner man loven, er det i virkeligheden Kristus man fjerner, siger Luther i skriftet *Mod antinomerne*: "For som Rom 5,13 siger: 'Synden tilregnes ikke, hvor der ingen lov er.' Og er der ingen synd, så er Kristus intet. For hvorfor dør han, når der hverken er nogen lov eller synd, som han må dø for? Her kan man se, at ved sådant kogleri har Djævelen ikke til hensigt at afskaffe loven, men Kristus, lovens fuldender. For han ved godt, at Kristus hurtigt og nemt kan skaffes af vejen, men loven er skrevet i hjertets grund og kan umuligt afskaffes." (B. Højlungs overs. i "Troen og livet"; se note). Hvor synden og loven forsvinder fra prædikenen, forsvinder også ordet om korset som Guds kraft. Budskabet om syndernes forladelse opleves irrelevant. Og mennesket lades tilbage under loven for at søge sikkerhed i egne gerninger og følelser.

Ikke for ingenting slutter Luther sin sidste teserække mod antinomerne/de lovløse: "Derfor må man flygte fra dem som de skadeligste lærere... For de tjener ikke Kristus, men deres egen bug (Rom 16,18) og søger at være mennesker til behag, for at de skal søge deres ære hos dem." Og det er næppe tilfældigt, at antinomismen bliver et af de første stridspunkter i den lutherske kirke. Overfor den romerske fortjenestelære havde man forkyndt frelse af nåde og ved tro alene. Og da sætter Djævelen ind med

misbrug af nåden til lovløshed, som dræber troen. "Antinomismens puppe bryder altid ud i antievangelieisme" (F. Bente; se note).

Johan Agricola, "lovløshedens" fader

Vranglære opstår gerne i den sande læres kølvand. Sådan også med antinomismen. Johan Agricola, som blev dens talsmand, var en af Luthers første elever og efterfølgere. Han var født i 1492 og kom i 1516 til Wittenberg, hvor han studerede i næsten 10 år. Men her måtte han i 1536 se et eftertragtet professorat gå til Philip Melanchton. Og året efter kom hans første antinomistiske angreb mod Melanchton. Et angreb, som han allerede i 1525 havde spidset pennen til med sætninger som:

“DE TI BUD HØRER HJEMME PÅ RÅDHUSET OG IKKE PÅ PRÆDIKE-STOLEN. TIL GALGEN MED MOSES.”

Baggrunden var, at Melanchton under en visitatsrejse i 1527 havde hørt mange præster så ensidigt prædike syndernes forladelse, at ordet om bod og omvendelse næsten blev fortiet. Han frygtede, at dette kunne føre til kødelig sikkerhed og formanede da i nogle *Visitationsartikler* til også at prædike loven til syndserkendelse og omvendelse.

Striden blev hastigt bilagt af Luther, der så det som en bagatel og mente at uenigheden var blevet begravet. Men Agricola genopvakte snart striden ved angreb på Luther selv for at have svigtet sin egen tidligere evangelie-forkyndelse. Hans hovedtese var: Omvendelse virkes ikke ved loven, men alene ved evangeliet; synd i Ny Testamente gælder ikke i forhold til loven, men i forhold til Guds Søn; og loven har derfor ikke noget at gøre i kirken og i en kristens liv. "Loven er ophævet i år ét og ordet om korset herefter alene gældende." (R. Slenczka; se note).

Striden bølgede frem og tilbage fra 1537-1540, da Agricola for at undgå en egentlig sag flygtede til Berlin. Men da Luther kort før sin død i 1546 opfordres til at undskylde Agricola, nægter

han og svarer: "I vil komme til at opleve, hvilken ballade, han vil anrette efter min død". (Og Agricolas antinomisme kom virkelig til at sætte mærker i den lutherske kirke, som en væsentlig baggrund for art. 4, 5 og 6 i Konkordieformelen af 1577; jfr note.)

Antinomismen og dens nedslag i skrifter af Luther

Martin Luther tog i årene efter 1537 kraftigt til genmæle mod antinomismen, dels i prædikener, særligt over Johannes-evangeliet, i forelæsninger over 1. Mosebog, i bordtaler og i særdeleshed i skriftet *Mod antinomerne* fra 1539. Her handler det primært om "lovens anden brug" som anklager til syndserkendelse, for at vi kan blive retfærdiggjort ved tro. Men naturligvis inddrages da også "lovens tredje brug" som vejleder i kristenlivet. Det sker bl.a. i skriftet *Om koncilierne og kirken* fra samme år. Her bliver antinomerne kaldt "fine påskeprædikanter, men skændige pinseprædikanter, fordi de ikke prædiker om Helligåndens helliggørelse og levendegørelse." Og dermed er de i virkeligheden hverken det ene eller det andet! "Men den konsekvens undflyr de som Djævelen, at de skulle tale til folk om den tredje artikel, om helliggørelsen, om det nye liv. De mener nemlig, at de ikke skal forskrække eller bedrøve folk, men stadig prædike trøsterigt om nåden og syndernes forladelse i Kristus... Og alt bliver både ja og nej i den samme ting. For den Kristus eksisterer ikke, som er død for de syndere, som ikke efter syndernes forladelse afstår fra synderne og fører et nyt liv... Kristus har ikke alene fortjent os nåden, men også gaven, Helligåndens gave, for at vi ikke alene skal have syndernes forladelse, men også syndernes ophør." (Se S. Lerfeldt, "Lutherbogen", Lohse 1967).

Luther konstaterer således, at "Vores antinomer prædiker Kristus uden og imod Helligånden, når de lader mennesker fortsætte deres gamle liv, samtidig med at de erklærer dem frelst."

I Luthers opgør med Agricola handler det dog især om "lovens anden brug" eller dens egentlige og teologiske brug som tugtemester til Kristus (Gal 3,24). Og jeg skal forsøge at give et indtryk af argumentationen ved klip fra *D. Martin Luthers gendrivelse af antinomernes falske og forfærdelige lære imod loven i seks disputa-*

tioner. (Nedenstående oversat fra den tyske tekst i Walch bd XX sp 1622-1649).

Luthers første teserække mod “de lovløse”

Dec. 1537 udgiver Luther en teserække, som indledes med nogle af de lovløses egne teser.

- Vi plukker fra antinomernes teser:

1. Man skal ikke lære omvendelse ud fra De ti bud eller Mose lov, men alene ud fra den gudløses forhold til Sønnen gennem evangeliet. 9. Derfor skal Mose lov hverken forkyndes i begyndelsen, i midten eller ved retfærdiggørelsens afslutning. 14. De, der lærer, at man først må forkynde loven og derpå evangeliet, fordrejer Kristi ord.

- Luther svarer ved at vise, at bod/omvendelse er lovens gerning, mens evangeliet alene kan trøste og genrejse synderen til ny tro og nyt liv.

- Vi plukker lidt fra de 39 teser:

1. Omvendelsen/boden indebærer smerte over synden og ønske om forbedring. 4. Det første er lovens gerning, men det andet kan loven ikke udrette. 7. Derfor må loven følges af evangeliet, som trøster den ængstede samvittighed og vækker den til det gode. 25. For hele Skriften lærer, at omvendelsen udspringer af loven, sådan som også al erfaring viser. 31. Synden og døden må da nødvendigvis påpeges gennem loven og ikke gennem nådens og trøstens ord. 32. Sådan blev Adam først straffet som en lovovertræder og derpå genoprejt ved løftet om kvindens sæd. 35. Og Kristus siger: “Omvend jer og tro på evangeliet, for Guds rige er kommet nær” (Mark 1,15). 38. Således lærer også Paulus i Romerbrevet først, at alle mennesker er syndere, og derpå, at de retfærdiggøres af Kristus alene (Rom 3,23.28).

- Agricola mødte dog ikke op til disputationen. Og først under trussel om afsked lod han sig af sin kone presse til forlig. Luther krævede tilbagekaldelse ved en ny disputation 12. jan. 1538.

Luthers anden teserække mod “de lovløse”

Budskabet her er: Loven er ganske vist ikke nødvendig til retfær-

diggørelse. Men der er brug for den til at virke syndserkendelse og give vejledning for det kristne liv til ære for Gud. Og derfor må loven ikke smides ud af kirken.

- Vi plukker fra de 48 teser:

1. LOVEN ER IKKE ALENE UNYTTIG TIL RETFÆRDIGGØRELSE, MEN HELT UNYTTIG OG FULDKOMMEN UMULIG.

11. Men det betyder ikke, at loven er afskaffet og skal fjernes fra prædikenen i kirken. 18. Hvad der påviser synden, vreden og døden, er lovens gerning i såvel Ny som Gamle Testamente. 24. Derfor er det umuligt, at synden er eller erkendes uden loven, enten i skrift eller indgivet [i hjertet]. 25. Heraf følger, at hvis der ikke er nogen synd (fordi loven er ophævet), så er der heller ingen Kristus, som forløser fra synden.

26. MEN DA KRISTUS IKKE ER KOMMET FOR AT AFSKAFFE LOVEN, MEN FOR AT OPFYLDE DEN, SÅ VILLE HAN VÆRE KOMMET FORGÆVES, HVIS DER IKKE VAR NOGEN LOV, DER SKULLE OPFYLDES I OS.

27. Og da Guds lov kræver lydighed mod Gud ophæver disse lovstormere også lydigheden mod Gud. 28. Her bliver det tydeligt, at Satan gennem disse som sit værktøj nok prædiker ord om synd, omvendelse/bod og Kristus; 29. men i virkeligheden fjerner han både Kristus, omvendelse, synd og hele den hellige skrift med dens ophavsmand, Gud selv! Konklusion: 44: Al deres lære om synd, om bod/omvendelse, om Kristus og syndernes forladdelse er skinbarlig sjofelhed og løgne, som er Djævelen værdige. 47. Loven vil derfor aldrig i evighed blive ophævet, men forbliver for enten at skulle opfyldes ved de fordømte, eller at være opfyldt af de salige.

- Agricola tilbagekaldte offentligt sin lære og erklærede sig enig

i Luthers fremstilling. Og der blev ikke brug for de to teserækker, som var udarbejdet for to yderligere disputationer. De er værd at studere, særligt tredje række, som viser, at "de lovløse" også afskaffer Fadervor. Jeg nøjes dog med her at henvise til Finn B. Andersens oversættelse i "Troen og livet". (Se note).

Luthers femte teserække mod "de lovløse"

Efter den anden offentlige disputation i 1538 var Agricola igen faldet tilbage til sin gamle vranglære. Og en tredje disputation med en femte række teser blev berammet til den 13. sept. samme år. Her er der særligt koncentreret på sammenhængen mellem lov, synd og død.

- Vi plukker fra de 70 teser:

1. "Loven er herre over mennesket, så længe det lever" (Rom 7,1). 4. Men hersker loven over mennesket, så længe det lever, så hersker også synden over det, så længe det lever. 6. For "dødens brod er synden, og syndens kraft er loven" (1 Kor 15,56). Disse tre, lov, synd og død er uadskillelige. 8. Så længe døden er i mennesket, er også synden og loven i mennesket. 10. I Kristus er loven ganske vist opfyldt, synden udslettet og døden ødelagt. 11. Når vi ved troen er korsfæstet og døde med Kristus, er dette virkelig vores. 40. Så vidt som Kristus er opvakt i os, er vi uden lov, synd og død. 41. Men så vidt han ikke er opvakt i os, er vi under lov, synd og død. 42. Derfor må loven (ligesom evangeliet) uden forskel prædikes såvel for de retfærdige som for de gudløse. 60. Men ved brug af Kristi hemmelighed/sakramente og eksempel fjerner disse sværmere Kristus selv. 61. For hvis loven tages væk, ved ingen, hvad Kristus er, eller hvad han har gjort, da han opfyldte loven for os. 66. Derfor er læren om loven nødvendig i kirken og må stadig beholdes, fordi Kristus ikke kan beholdes uden den. 69. At ophæve loven og lade synd og død forblive er intet andet end at skjule syndens og dødens pine for menneskene til deres fordærv. 70. Når døden og synden er ophævet (som Kristus har gjort det, så kan loven evigt ophæves, ja, gøres gældende (Rom 3,31).

Luthers skrift "Mod antinomerne"

- Herefter så Agricola igen sin stilling truet. Og han bad Luther om på sine vegne at udarbejde en offentlig tilbagekaldelse. Resultatet blev skriftet *Mod antinomerne*, som han skriver, "især for at ingen efter min død skal foregive, at jeg ikke har gjort noget ved denne sag." Og her efterlades ingen tvivl om, at loven skal forkyndes i kirken. "Vi må forkynde den for Kristi skyld, for at vi kan vide, hvad han har gjort og lidt for os.

FOR HVEM VILLE KUNNE VIDE, HVAD OG MED HVILKET SIGTE KRISTUS HAR LIDT FOR OS, HVIS INGEN VIDSTE, HVAD SYND OG LOV ER?

Derfor må loven sandelig forkyndes, hvis vi skal kunne forkynde Kristus!" Men vil Agricola rette sig efter det? Luther er skeptisk: "Hvis han fortsætter i denne ydmyghed, kan og vil Gud ophøje ham; hvis han aflægger den, vil Gud igen være i stand til at styrte ham ned." (Jfr denne artikels første afsnit).

Luthers sjette teserække mod "de lovløse"

Desværre viste Luthers skepsis sig ikke ubegrundet. Agricola fortsatte hemmeligt med sin antinomisme og fremsatte endog anklager mod Luther for bagtalelse. Luther svarer først med en rapport til *Kansler Bruck*. I juni 1540 indledes en juridisk undersøgelse imod Agricola, som imidlertid undslipper sagen ved at flygte til Berlin. Og Luther slutter sagen i september med en ny teserække, hvor han anklager antinomerne for at underminere al menneskelig og guddommelig orden. Teserne blev forsvaret for den teologiske doktorgrad ved *Jakob Mörlin*.

- Vi plukker fra de 20 teser til disputationen:

1. Paulus' slutning, at "hvor der ingen lov er, er der heller ingen overtrædelse" (Rom 4,15), er ikke alene åndeligt, men også verdsligt og naturligt god. 2. Tilsvarende også denne, at hvor der ingen synd er, er der heller ingen straf, ej heller tilgivelse af synden. 7. Heraf fremgår det klart, at antinomerne, lovens fjen-

Vagn Lyrstrand f. 1952

Cand. theol. 1982. Præst i Den evang.-luth. Frikirke siden 1983. Redaktør af "Luthersk Kirke". Medudgiver af bl.a. "Kirkekig – evangelisk luthersk frikirke 150 år" og prædikensamlingen "Til den kirkelige forbruger" – I: advent-jul-nytår; II: Faste-påske.

der, enten er Djævelen selv, eller Djævelens brødre. 8. Og det hjælper ikke antinomerne det mindste, at de roser sig af, at de lærer meget om Gud, om Kristus, om nåde, om lov mm. 10. Antinomernes bekendelse er lig den, som Djævelen skreg: "Du er den levende Guds søn" (Luk 4,34; 8,28). 17. Hvad lovstormerne taler om Gud, om Kristus, om troen, loven, nåden mm., taler de uden forstand, som en papegøje skræpper sit: "En god dag!" 20. Derfor må man flygte fra dem som de skadeligste lærere...

På vej mod luthersk enhed og Konkordieformelen

Nye forhandlinger skaffede en vis ro, og Agricola udsendte offentlige tilbagekaldelser, men blot for kort tid efter at udbrede sin gamle lære påny. Sådan fortsatte det, som Luther havde forudsagt, til Agricolas død i 1566. Historien illustrerer opfordringen til at "kæmpe for den tro, der én gang for alle er overdraget de hellige" (Judas 3). Og fordi det handler om menneskers frelse, må der også prædikes om den slags. Det gør *Jakob Andreae* forbilledligt i en prædikensamling fra 1573, som banede vej for luthersk enhed og Konkordieformelen af 1577: "En kristen kan finde klarhed i denne strid gennem sin Lille Katekismus og kan hurtigt afgøre, hvem der har ret og uret. For blandt de seks hovedstykker i den kristne lære finder han ingen anden, som revser og sætter sin anklagende finger på synd, end De ti bud. De er Guds lov, som siger, hvad der er synd og ikke synd, hvad der er rigtigt og forkert. De truer dem, der overtræder dem med Guds vrede og al slags straf og pine. Derfor skal De ti bud prædikes lige så meget som Det hellige evangelium." (Gengivet efter R. Kolb; se note).

1 Egl. "Antinomerne" af græsk "anti" = imod, og "nomos" = lov; altså dem, der er imod loven. Udtrykket "antinomisme" betegner dels den vranglære, at loven ikke skal forkyndes til syndserkendelse (den første antinomistiske strid; om "lovens anden brug"); og dels den vranglære, at kristne ikke behøver loven som vejledning for livet (den anden antinomistiske strid; om "lovens tredje brug").

Den første strid fandt sted i årene 1537-40 og er kendt gennem Luthers skrift fra 1539 "Mod antinomerne" samt i hans 6 "Disputationer mod antinomerne" (begge gengivet i "Troen og livet", Credo Forlag 1992). Den anden strid udkæmpedes 1556-72 mellem "gnesiolutheranerne" (dvs ægte lutherske) og "philipisterne" (opkaldt efter Philip Melancton). Begge ligger bag det lutherske bekendelsesskrift fra 1577 Konkordieformelen, hhv. art. 5 Om lov og evangelium; og art. 6 Om lovens tredje brug.

For sammenhængen mellem første og anden antinomistiske strid og nedslaget i Konkordieformelen kan henvises til: R Kolb, "Andreae and the Formula of Concord - Six Sermons on the Way to Lutheran Unity", Concordia St. Louis 1977. - F Bente, "Historical Introduction to the Symbolic Books, XVII The Antinomistic Controversy" i Concordia Triglotta, Concordia St. Louis 1929. - R.D.Preus / W.H.Rosin "A Contemporary Look at the Formula of Concord", Concordia St. Louis 1978. - A.J.Koelpin: "No Other Gospel", Northwestern, Milwaukee 1980. - R. Slenczka "Antinomianism and Ecclesiology" i "Kristus Herre i maktens och nådens rike", ed. Korpinen / Sandell, NELA, Finland 2003

Du som var

Jeg husker en åben himmel

Det føltes som om
du altid var
lige ved siden af mig:

svarede
når jeg spurgte
lyttede medlevende
når jeg fortalte
indviede mig i hemmeligheder
når jeg tav

det er længe siden

Du gik ikke
lukkede ikke himlen

Jeg ville bare også have
a second opinion
fik ikke rigtig tid
til at få talt ud
ville gerne lytte mig ind
på den verden
som du jo elsker ...

mon du stadig ER?

Gud, hjælp os at holde dine bud!

Nogle af de vidnesbyrd, eleverne på Luthersk Missionsforenings Højskole aflagde, har gjort så stærkt et indtryk på mig, at jeg stadig husker dem.

Her er et af dem - men først lidt om baggrunden: Eleverne skulle hjem på forlænget weekend. I den forbindelse mindede jeg dem om det fjerde bud: "Ær din far og din mor." Jeg understregede, at der ikke er tale om Guds forslag, men om hans absolutte vilje. Der er knyttet en velsignelse til overholdelse af dette bud, og den går vi glip af ved at overtræde det.

Da eleverne vendte tilbage efter weekenden, havde en pige fri-modighed til at fortælle os andre, hvad hun havde oplevet. Guds bud havde ramt hende, fordi hun havde et spændt forhold til sine forældre. Uden at komme nærmere ind på, hvori det bestod, lod hun os ikke være i tvivl om, at hun selv havde en del af skylden.

Hendes far hentede hende på stationen. Straks hun så ham, vældede de aggressive følelser op i hende, men så huskede hun det fjerde bud, og det lykkedes hende at beherske sig. Når hun var hjemme hos sine forældre, var det normalt hendes første tanke at besøge vennerne; men budet fik hende til at overveje, om hun måske også skulle være lidt sammen med sine forældre. Det valgte hun.

De ville også gerne høre lidt om, hvordan hun havde det på

højskolen. Hun gav også uopfordret sin mor en hjælpende hånd. Da hun satte sig i toget på vej mod Hillerød, kunne hun se tilbage på en god weekend.

Men det var alligevel ikke hele sandheden. På trods af det vellykkede besøg var alt ikke fryd og gammen. Hun var kommet ind i lyset, og derinde havde hun set lidt af det, der boede i hende. Hun måtte sande Jesu ord om, at der udgår onde tanker fra hjertet. Hun havde godt nok holdt det for sig selv. Alligevel følte hun sig anklaget og dømt. Hun måtte gå til Jesus med sit urene hjerte. Han havde mødt hende med det blod, der rensede hende for al synd, og hun havde erfaret, at følgen af renselsen var frelsesfryd!

At handle efter Guds bud

Når jeg ikke har kunnet glemme dette vidnesbyrd, er det fordi det afslører det afgørende i vort forhold til Guds bud.

Pigen kendte udmærket det fjerde bud, men det forhindrede hende ikke i gennem længere tid at have levet i et syndigt forhold til sine forældre. Havde hun ikke mødt budet som GUDS bud, var weekenden efter al sandsynlighed gået, som den plejede med småkonflikter og halvdårlig stemning. Nu gik det anderledes. Hvorfor? Hun havde taget fjerde bud til hjerte og handlede efter det.

Bibelen rummer talrige bud og formaninger. Gud vil, at de skal stå der. Gud har en dobbelt hensigt med dem. Han vil vise os vor synd, og han vil velsigne os. Gud ved bedre end nogen af os, at livet bliver på én måde, når vi indretter vort liv i lydighed mod hans bud og på en ganske anden måde, når vi ikke gør det.

Jeg har flere gange boet i et hjem, hvor der hver morgen bliver bedt: Gode Gud, hjælp os at holde dine bud. En sådan bøn er udtryk for sand luthersk kristendom. Den er helt på linie med, hvad Luther skriver som afslutning på sin gennemgang af budene i Den lille Katekismus: "Gud truer med at straffe alle dem, som overtræder disse bud. Derfor skal vi frygte for hans vrede og ikke handle mod dem. Men han lover alle, som holder disse bud nåde og alt godt. Derfor skal vi også elske ham og stole på ham og gerne gøre efter hans bud."

Lovløsheden og den kolde kærlighed

Det er de kristne, Jesus tænker på, når han siger: Fordi lovløsheden tager overhånd, skal kærligheden blive kold hos de fleste. De vantro har ingen kærlighed til Jesus, hans bud og vilje. De har ikke den kærlighed, som Jesus taler om. Derfor kan den ikke blive kold. Det kan den derimod blandt de frelste. Det sker, når de ikke lader Gud bestemme, hvordan de skal leve deres liv.

I Jesu samtale med farisæeren Simon fører han os ind i den dybe sammenhæng, der er mellem at få meget tilgivet og at elske. Den som kun får lidt tilgivet, elsker kun lidt. Og vi kan fortsætte: Den, der ikke får noget tilgivet, elsker ikke.

Er det omgivelserne eller egne lyster, der bestemmer, hvordan en kristen indretter sig og lever, vil det i begyndelsen resultere i dårlig samvittighed. Vælger man da at blive i synden, bliver samvittigheden mere og mere tavs, og til sidst kan man ikke høre den. Man synder med god samvittighed. Det fører så igen til at der ikke længere er synd, der skal bekendes for Gud. Man kan stadig tale om tilgivelse, men det er på det teoretiske plan. Og det indebærer endelig, at man ikke erfarer nådens forløsende kraft, som føder frelsesjubel.

Man er på vej til at blive levende død.

Kærlighed til Gud

Dette er kærlighed til Gud, at vi holder hans bud. Det er hverdagskristendom. Det er så nærliggende at flytte kristendom ind i et særligt religiøst rum, hvor f.eks. kristelig aktivitet bliver en erstatning for at holde Guds bud.

Jesus siger den sidste aften, han er sammen med sine disciple: "Den, der har mine bud og holder dem, han er den, der elsker mig". At holde Jesu bud åbner mine øjne for synden i mit liv. Hver gang det sker, må jeg ind i kærlighedens centrum. Jeg må til korset – ind under forsoningsnåden.

Budene er ikke tunge

Det koster kamp at sige nej til synden. Vores gamle natur elsker den og hænger ved den. Men vi er ikke overladt til os selv. Gud har givet os en rustning. Den må vi iføre os, så vi ved Ånden kan døde legemets gerninger. Hvilket sværd er Ordet ikke? Og troens skjold! Med det kan vi slukke alle den ondes brændende pile!

Og i virkelighedens lys er budene ikke tunge. Har man gennem årtier kunnet følge nogle, der har holdt Guds bud og andre, der ikke har gjort det, er forskellen indlysende. I begyndelsen er det, som om man kan synde, uden at det får følger, men en dag vokser synden op, og da føder den død.

Det modsatte gør sig gældende for dem, der holder Guds bud. I begyndelsen ser det langt fra altid ud, som om det skulle være særlig velsignet. Men i det lange løb åbenbares det.

Og så er det altafgørende endnu ikke nævnt. Det er det, Luther udtrykker med ordene: "Gud lover alle dem, som holder disse bud nåde og alt godt. Derfor skal vi også elske ham og glad og gerne leve efter hans bud."

Frigjort fra loven

Måske tænker du: Men er jeg ikke som et Guds barn frigjort fra loven? Siger evangeliet ikke, at Jesus blev dømt for mine gerninger, og at jeg aldrig skal dømmes for dem? Er Jesus ikke lovens ende, så retfærdighed gives enhver, som tror? Er det ikke sandt, når Skriften siger: Så er der da ingen fordømmelse for dem, som

er i Kristus Jesus?

Der skal svares et ubetinget og fuldtonende ja til disse spørgsmåle. Men du skal holde budene. Det vil Gud. Det er også sådan, at Gud kun kan åbenbare frigørelsen fra loven for den, som holder Guds bud. Lever du som du selv vil, har du frigjort dig selv fra loven, og det fører til lovløshed. Da er du døv over for frihedens evangelium. Du har ikke brug for det, fordi du selv har gjort dig fri. Derfor bliver du hurtigt træt af at høre om korset, forsoningen og blodet. Det er et overstået kapitel. Du ser ikke, at den, der har frigjort sig selv, er mere bundet end nogen anden. Han er en syndetræl.

Paulus siger om sig selv, at han engang levede uden lov. Det var mens han var farisæer. Det er bemærkelsesværdigt. Man skulle umiddelbart synes, at om nogen var optaget af loven, måtte det være farisæerne med deres 613 udlægninger af, hvad den indebar. Men loven er åndelig. Da det gik op for Paulus, fik han med lovens hellige Gud at gøre. Det fik rystende konsekvenser. Han beskriver dem med ordene: Jeg døde. Gud åbnede hans øjne for, at selv det bedste hos ham var besmittet af synd, og så gik han konkurs med alt sit eget. Det gør vi også, når Gud lader sin hellige lovs lys afsløre fordærvens afgrund i os.

Samtidig kunne Gud nå ind til Paulus' hjerte med evangeliet. Jesus var gået ind under alle lovens krav i hans sted. I ham var de opfyldt. Med Jesus ejede Paulus den fuldkomne lovopfyl-

Hans Erik Nissen f. 1938

Cand.teol. og pensioneret
højskoleforstander.

delse. Troen fandt hvile på sikker grund.

Hans breve til menighederne har et dobbelt sigte:

Først: De troende må ikke lade friheden fra loven blive et påskud for kødet. Gør de det, skal de dø. I stedet skal de leve efter de talrige formaninger, som fylder ca. en tredjedel af brevene.

Dernæst: De troende må for alt i verden ikke slippe loven ind i hjertet! Gør de det, mister de frelsesglæden, ja, endnu værre: Jesus vil ikke gavne dem noget.

Jesus skal have lov at fylde hele dit hjerte, så der ikke er plads til et eneste bud derinde! Her ligger grunden til din dybe og varige fred. Han er din fred. Det betyder, at det alene er ham, som står inde for den. Freden afhænger ikke af, om det lykkes eller mislykkes for dig. Det samme gælder glæden. I det ydre veksler det mellem mod og mismod, men ikke i hjertet. Derinde er Jesus, og han fylder det hele. Alle dine kilder er i ham. Meget kan gå dig imod, og det gør dig bedrøvet. Men bedrøvelsen kan ikke røve glæden.

"Jeg vil løbe dine buds vej, for du giver mit hjerte at ånde frit".
(Sl 119,32).

Når evangeliet tømmes for kraft

Det er overraskende og vigtigt at lægge mærke til en sætning af Paulus: "for at Kristi kors ikke skal blive til tom tale" (1 Kor 1,17b), for det siger os, at evangeliet kan tømmes for kraft. I næste vers skriver Paulus ellers at evangeliet – ordet om korset – er Guds kraft, så man kan godt undre sig over, hvordan vi skulle kunne tømme dette ord for kraft?

Det kan vi mennesker komme til at gøre på flere måder. For det første kan det ske ved, at vi i iver for at nå 'dem udenfor', forsøger at gøre evangeliet populært og forståeligt, for det bliver evangeliet aldrig.

Da Jesus forkyndte evangeliet ved at tale om sig selv som livets brød, syntes mange, det var hård tale og forlod ham. (Joh 6,60flg.).

Paulus skriver her i 1 Kor 1,17, at han ikke forkynder evangeliet med talekunstens visdom, for at det ikke skal blive til tom tale.

Ordet 'tom' her, som vi møder 5 gange i NT, kan også oversættes: nedvurdere, gøre til intet, forgæves, hul.

Denne kendsgerning må gøre os ydmyge over for evangeliets forkyndelse, så vi ikke kommer til at forkynde evangeliet på en sådan måde, at det bliver gjort til intet, så mennesker i vor forkyndelse i virkeligheden slet ikke møder evangeliet.

Det betyder jo ikke, at vi ikke skal bede om visdom til at for-

kynde evangeliet med de rette ord, også til dem udenfor, så de må forstå, hvad vi siger. Det beder Paulus også om forbøn til i Kol 4,4: "ja, bed om, at jeg må åbenbare evangeliet med de rette ord" (gl. oversættelse). Det er ikke uden betydning, hvordan evangeliet bliver forkyndt.

For det andet kan evangeliet også tømmes for kraft, der hvor der ikke også lyder en forkyndelse af loven.

Og det er det, jeg her vil skrive om.

Lovens indhold

Der, hvor loven ikke bliver forkyndt, og man ikke vil have noget med den at gøre, ser og erfarer man heller ikke syndens virkelighed. Og da vil et menneske heller ikke have brug for evangeliet om Jesus. Nåden bliver da overflødig.

Luther har sagt: "Men der, hvor man hverken ved af lov eller af synd, kan nåden intet udrette. Og hvor nåden er uden værdi, der er også Kristus uden værdi". Der tømmes evangeliet for kraft.

Men også der, hvor man nok kender loven, men ikke lovens indhold, den hellige Gud, kan evangeliet blive til tom tale.

Det er den virkelighed vi møder hos farisæerne, til hvem Jesus siger: "De raske har ikke brug for læge, det har de syge. Jeg er ikke kommet for at kalde retfærdige, men syndere til omvendelse".

Vores krop er jo forunderligt indrettet, så den selv helbreder de fleste sygdomme. Har man ondt i en muskel eller en kraftig influenza, hjælper det som regel med lidt hvile, mens der er andre sygdomme, der ikke helbreder sig selv.

Vi er forskelligt indrettet. Nogle søger straks læge, når der er det mindste, andre tøver lidt og tænker, at det går nok over af sig selv. Men så kan der også være nogle alvorlige sygdomme, hvor man ikke mærker så meget til symptomerne i begyndelsen og derfor kommer for sent til læge.

Når Jesus, henvendt til farisæerne, siger: De raske har ikke brug for læge, så var det ikke fordi han mente, at de var 'raske' – gode nok – men han brugte deres egne ord imod dem, som mente om sig selv, at de ikke fejlede noget. De kunne takke Gud for, at de ikke var som andre mennesker. For disse mennesker er synden ikke et problem, men blot nogle små-skavanker – en influenza, der går over med tiden. Så længe et menneske ikke har set, at synden er som en kræftsygdom, der har spredt sig til hele kroppen, ser det heller ikke, at det har brug for Jesus.

Det er forfærdeligt at komme dertil – at få det budskab fra lægen: Du er uhelbredelig syg. Det kan også være grunden til, at nogle tøver og måske kommer for sent til læge. De aner måske, at der er noget alvorligt galt og frygter derfor lægens dom. Derfor forsøger de at bagatellisere sygdommen eller trøste sig med, at det går nok over igen.

Sådan kan mennesket også forsøge at bagatellisere synden eller trøste sig med, at når jeg bare for alvor tager mig sammen, så bliver det nok bedre en dag, fordi det frygter at høre lovens dom: Du er fortabt. Og da ser et menneske ikke, at det har brug for Jesus.

De raske har ikke brug for læge, det har de syge.

Det var det, som var farisæernes store nød, og det er det, som er mange menneskers nød i dag.

Der hvor vi nok kender lovens 'du må ikke, du skal', trøster vi os med, at med Guds hjælp og alvorlig vilje skal det nok blive bedre med mig, men der, hvor vi erfarer lovens indhold, den hellige Gud, ser vi, at vi er fortabt, hvis ikke Jesus griber ind med sin frelse.

Loven og livet

Evangeliet tømmes også for kraft, der hvor et menneske tænker, at det kommer ikke så nøje med, hvordan jeg lever og indretter mit liv, for Jesus har jo ordnet alt. Da giver man, på evangeliets bekostning, kødet en frihed, det aldrig skulle have haft og ender med at sidde tilbage med en tom tro.

Der, hvor mennesket ikke vil have med loven at gøre, ser det heller ikke, at det har brug for frelse. Nogle hævder, at loven ikke hører til i NT og er overflødig, både når det gælder den første omvendelse og den daglige omvendelse.

Andre hævder, at en kristen overhovedet ikke har noget med loven at gøre, efter at han eller hun er blevet omvendt. For det er evangeliet alene – nåden alene – der frelser.

Og det er jo på én måde fuldstændigt sandt, at i Jesus er et menneske frelst uden lovens hjælp og det nye liv kendetegnes også ved, at det ønsker at følge Guds vilje uden lovens 'du skal, du må ikke'.

Men her kan en kristen let føres vild. For når vi har erfaret evangeliets kraft og det nye liv i os, så kan vi let glemme, at evangeliet aldrig ville have kunnet bære disse frugter i vort liv, hvis ikke lovens gerning var gået forud og havde afsløret synden i os.

Gud gør nemlig to gerninger gennem sit ord. Gennem loven viser han os synden i vort liv, så vi erkender den. Luther siger om det: "Loven skal jage den hovmodige, blinde og selvsikre gamle Adam en skræk i livet, vise ham synden og døden, hvori han ligger, for at han må miste tilliden til sig selv og ivrigt strække

Bent Larsen f. 1956

Handels- og kontoruddannet 1976.

Tidl. ungdomssekretær i LMU.

Daglig leder på Arken, Esbjerg, siden 1991.

sig efter nåden”.

Og gennem evangeliet forkynder han os, at Jesus har sonet den synd, der er i os og opfyldt den lov, der fordømmer os.

I Rom 8,3a læser vi: ”Det, som loven ikke kunne, fordi den kom til kort på grund af kødet, det gjorde Gud”.

Der er noget, som loven ikke kan, og hvor den kommer til kort. Og det er at frelse os fra vore synder. Ikke fordi, der er noget galt med loven, men det er os – det materiale, som loven skal bearbejde – der ikke duer. På samme måde, som en skibskran nok kan løfte tunge containere på plads, men ikke løfte vandet op af et lille havnebassin, fordi der ikke er noget, krogen kan gribe fat i, sådan er loven også god og stærk, men den kan ikke fjerne synden fra os, fordi der ikke er noget i os, den kan gribe fat i.

Evangeliets kraft

Selv om loven altså ikke kan frelse og befri os fra synden, har et Guds barn alligevel til stadighed brug for loven som rettesnor for livet og til at afsløre synden og virke en dybere erkendelse af synd i vort liv. Får loven ikke anledning til det, tømmes evangeliet for kraft og bliver til tom tale. For om vi ikke ser og erkender vore synder, hvad skal vi så med Jesus? Det tror jeg, at mange ærlige kristne oplever som en nød i dag: Hvorfor har jeg så lidt erkendelse af synd? Hvorfor har jeg så lidt brug for Jesus? Hvorfor mærker jeg så lidt til evangeliets kraft? Det kan hænge sammen med, at jeg i misforstået frygt for at komme ind under loven igen, helt undgår loven, ja tænker, at det er skadeligt for en kristen at beskæftige sig med loven, for det er jo ikke ved loven, vi bliver frelst. Sandt er det, at en kristen er befriet fra lovens dom og forbandelse, for den har Jesus taget på sig, men loven gælder stadig som rettesnor for livet og som en tugtemester til Kristus. Og det kan vi ikke undgå at se, når vi læser både evangelierne og brevene, som jo netop er adresseret til de troende, for her

møder vi på næsten hvert eneste blad ord, som har med loven og formaningerne at gøre. Og disse ord gælder stadig. Når Jesus siger, at du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte, så gælder det stadig. Og han har ret og krav på al din kærlighed. Når du så sætter alt ind på virkelig at elske Gud af hele dit hjerte, erfarer du, hvor meget du elsker verden og dens lyst, og hvor lidt du elsker Gud. Da får du brug for Jesus.

I apostlenes og Jesu forkyndelse møder vi dette tredobbelte: at sønderknuse og ydmyge ved loven, at trøste og oprejse ved evangeliet og at værne og vejlede ved formaninger og advarsler.

I Rom 5,20 læser vi: ”Men loven kom til, for at faldet skulle blive større; og blev synden større, er nåden blevet så meget desto større”.

Det betyder ikke, at vi blev større syndere, da loven kom til, men at synden da viste sit sande ansigt. Loven blev givet for at afsløre synden. Den gjorde ikke os til syndere, for synden var der før loven kom til. 'Kom til' betyder her 'kom ind ved siden af'.

Det samme gælder nåden. Den kan ikke være større eller mindre, men der hvor synden bliver afsløret, der får vi større brug for nåden. Der bliver nåden større for os.

Hør hvad Luther siger om det: ”Men hvoraf ved man, hvad synd er, hvor der ikke er lov og samvittighed? Og hvordan skal vi lære, hvad Kristus er, og hvad han har udrettet for os, hvis vi ikke ved, hverken hvad loven, som han opfyldte for os, eller synden, som han sonede for os, er?”

Skal Jesus være hjertets trøst for os og skal vi dagligt erfare evangeliets kraft og ham som frelser, må også lovens og syndens erkendelse være vores daglige erfaring. Der, hvor det ikke sker, tømmes evangeliet for kraft.

”Loven er for en kristen en kær vejleder for hans villige ånd og et tugtens ris for vort onde kød”, skriver Rosenius.

Hvad vil det sige at være evangelisk-luthersk?

Sammenstillingen af *evangelisk* og *luthersk* kender vi fra betegnelser på kirkesamfund og organisationer i de nordiske områder, der vil understrege det bibelske og bekendelsesmæssige ståsted. Men i internationale sammenhænge i øvrigt er det ikke ret kendt. I nogle evangelikale kredse vil en sådan sammenstilling nærmest opleves som en modsætning. Det kommer af, at lutherske kirker i mange lande har så liberal en teologi, at det ikke forbindes med evangelisk kristendom. Desuden får man mere og mere det indtryk, at de afgørende skillelinjer ikke i dag er mellem kirkesamfund og konfessioner, men mellem dem, som står for en konservativ, bibeltro kristendom, og dem, som har et mere liberalt teologisk ståsted. Skillelinjen bestemmes i høj grad af synet på Bibelens autoritet og de følger, det får for troen og det personlige liv.

Stikord, som betegner evangelisk kristendomsforståelse, er bibeltroskab, vækkelse, lavkirkelig, konservativ, at lægge vægt på omvendelse og personligt kristent liv. Det er elementer, vi finder i mange forskellige kirkesamfund. Det kan give det indtryk, at der ikke er så stor forskel på dem, som ønsker at betegne sig selv som evangeliske eller evangelikale. Skellet ligger i højere grad et andet sted, og derfor må vi nedbryde de båse, som vi placeres i ud fra en konfessionel vinkel, vil mange i dag mene. Spørgsmålet er, i hvor høj grad det er rigtigt, set fra et luthersk ståsted.

Evangelisk

Hvad vil det sige at betegne sig selv som evangelisk? Det kan være gavnligt at tage udgangspunkt i Jesu forkyndelse, sådan

som den fremstilles i Mark 1,15.

Her giver Jesus nemlig en kort version af indholdet i det, han forkyndte, da han begyndte sin tjeneste: "Tiden er inde, Guds rige er kommet nær; omvend jer og tro på evangeliet!" Her understreges det, at Gud er trådt ind i historien og tilbyder os sin frelse, og at det er vigtigt at bruge den anledning, Gud giver. Videre siges det, at Gud er nær gennem Jesus og tilbyder os plads i sit rige. Til sidst siger Jesus, at vi skal omvende os og tro, og det, der skal tros på, er evangeliet, det glade budskab. Ved evangeliets indhold præger Jesus sin kirke efter opstandelsen, sådan som vi finder det i Luk 24,46: "Således står der skrevet: Kristus skal lide og opstå fra de døde på den tredje dag, og i hans navn skal der prædikkes omvendelse til syndernes forladelse for alle folkeslag. I skal begynde i Jerusalem." Her får vi opfordringen, indholdet og strategien for kristen virksomhed. Herpå skal evangelisk kristent arbejde kendes. Det handler om at lægge vægt på forkyndelsen om Jesu frelsesværk gennem hans død og opstandelse, om at udfordre til omvendelse og nyt liv i tro på syndernes forladelse og om mission både i nærmiljø og blandt alle folkeslag.

Det er ikke vanskeligt at genkende dette som vigtigt og samlende for mange forskellige kirkesamfund. Med en sådan beskrivelse af det evangeliske kan man let få det indtryk, at forskellene er små og ubetydelige rent bekendelsesmæssigt. Det er i høj grad rigtigt. Det er ikke vanskeligt for en med baggrund i luthersk vækkelseskristendom at genkende dette. Man kan i mange sammenhænge føle sig nærmere kristne i andre kirkesamfund, som har disse idealer, end medlemmer i sin egen lutherske kirke.

Vi føler et åndeligt slægtsskab med dem, der er optaget af, at disse bibelske og afgørende spændinger ikke underkendes. Det handler om synd – nåde, frelse – fortabelse, liv – død, dom – forløsning, og derfor må forkyndelsen være præget af lov – evangelium. Frelse gives af nåde og ikke ved gerninger. Der er én vej til frelse, og det er ved troen på Kristus.

En nådig nabo

Det, der her er beskrevet som det bibelske hovedanliggende, er der delte meninger om for tiden. Allerede da jeg studerede i tresserne blev den traditionelle forkyndelse af lov – evangelium betegnet som meget lidt relevant for moderne mennesker. Der blev sagt, at mennesker i dag ikke som på reformationstiden spørger efter en nådig Gud, men efter en nådig nabo. Det største problem, som mennesker søger en løsning på, er ikke i forhold til Gud, men til andre mennesker. Og er man optaget af sit forhold til Gud, handler det ikke om at have det rette forhold, men om at have det godt med Gud.

Det er det, der præger forkyndelsen mere og mere. Man er optaget af at komme mennesker i møde med et budskab ind i den livssituation, de befinder sig i. Mennesker er i dag ude efter at finde en mening med livet, at få rigdom på forskellige måder: materielt, mentalt og åndeligt. Mange kæmper i dag med at få livet til at hænge sammen og lider under onde og brudte relationer. Mange har fået sår, som de bærer på, og som tapper dem for livsglæde og overskud. Derfor mener mange, at forkyndelsen skal være imødekommende over for disse situationer. På den måde bliver forkyndelsen helt anderledes end den traditionelle evangelieforkyndelse. Resultatet bliver meningsløshed – mening, livslede – livsglæde, sår – lægedom, angst – fred, sorg – trøst, fortvivelse – håb. Derfor mener mange, at den traditionelle evangelieforkyndelse svarer på spørgsmål, mennesker ikke stiller, og tilbyder en hjælp, mennesker ikke kan forstå, de trænger til.

Meget af det, der her nævnes, kan i og for sig være meget godt, for meget af dette kan en rigtig forkyndelse af evangeliet gå ind i og give en løsning på. Faren er, at mange mener, at man på denne måde imødekommer menneskets egentlige behov og har givet et endegyldigt svar på, hvad evangeliet giver. Det er let

at komme til at forkynde evangeliet uden at forkynde budskabet om nåde og tilgivelse for Jesu skyld og dermed frelse fra Guds dom over vore synder. Evangeliet bliver et evangelium, hvori der ikke findes frelse.

Forhold i tiden

Når mennesker i dag ikke spørger om en nådig Gud, men om en nådig nabo, har det med flere forhold i tiden at gøre. Det hænger delvis sammen med det almenreligiøse udgangspunkt, at vort problem ikke er vor synd, men det, at vi har fjernet os fra ham. Det gælder om at nærme sig det guddommelige og søge ham der, hvor man tror og føler, han er til stede med sin kraft. Vores situation er ikke, at vi er syndere, som trænger til nåde, men vi er undervejs og trænger til at finde vores vej til Gud. Det er delvis resultatet af en forkyndelse, som ikke har evnet at formidle et bibelsk guds-billede, hvor Gud er en personlig Gud, som både er hellig og nådig, og som vil møde os ved vejs ende og stille os til ansvar for vort liv og det tilbud om frelse, han har åbenbart i Kristus. Svigtes der her, bliver det ikke udfordringen om at vende om, men om at komme nærmere, der lyder.

Dette forstærkes radikalt af den postmoderne livsopfattelse, hvor sandhedsbegrebet relativiseres, ved at alt relateres til det, vi oplever som sandt og godt ud fra personlige, følte behov. Der er derfor i dag lang vej for mange til at erkende, at det er en krænkelse af Guds åbenbare vilje, der er hovedproblemet religiøst set.

Meget af det, som i tidligere tider lå som en positiv forudsætning for forkyndelsen af nåden i Kristus, er i dag kun i ringe grad til stede.

Forholder det sig sådan, skulle man tro, at de, der forkyndte nærhed i stedet for omvendelse, helbredelse i stedet for frelse og oplevelser i stedet for opgør, ville trække fulde huse, fordi det var det, moderne mennesker ville høre. Men det er ikke tilfældet. Det er ikke kirker og organisationer med et tilpasset budskab, der har fremgang og vokser. Tværtimod. Det er i de konservative, evangeliske sammenhænge, vi ser vækst og fremgang internationalt. Det hænger sammen med, at det horisontale budskab, de andre kommer med, kan folk få andre steder – og ofte på en

Anfin Skaaheim f. 1939

Cand.theol. Seniorrådgiver i Normisjon, Norge.
Tidligere generalsekretær i Normisjon, fagskolepræst,
landsungdomssekretær og generalsekretær i Norges
Kristelige Student- og Skoleungdomslag

bedre måde. Det bibelske budskab om synd og nåde ved en klar forkyndelse af lov og evangelium opleves på en helt anden måde som udfordrende og engagerende på et personligt plan. Det, som alligevel giver os den største frimodighed, når det gælder at formidle et bibelsk budskab til frelse, er, at Gud ved sin ånd gennem Ordet kan nå frem til mennesker også i dag, om de så er aldrig så meget præget af postmodernisme og har et uklart billede af Gud. Det findes der utallige eksempler på.

Luthersk

Men er der da nogen forskel på evangelisk og luthersk? Er der et skel i den evangelikale verden mellem reformert og luthersk kristendomsopfattelse, som er af betydning? Med udgangspunkt i de reformatoriske hovedprincipper har vi fra luthersk hold i alle fald noget at bidrage med over for de andre.

Skriften alene som udgangspunkt for den rette forståelse af, hvad det vil sige at være evangelisk, trænger til at blive holdt frem i flere reformerte sammenhænge. Oplevelser og menneskelige erfaringer kan let blive nøglen til Skriftens fortolkning på en måde, der svækker Bibelens autoritet. Det gælder især i den karismatiske del af den evangelikale verden.

Kristus alene som eneste frelsesvej behøver en finpudsning. Selv om det i reformerte sammenhænge ikke benægtes, kan det let komme til en nedtoning af det afgørende skel, som dette sætter mellem bibelsk kristendom og andre religioner og

religiøse retninger. Også her kan vægten på det subjektive og oplevelsesmæssige i forståelsen af, hvad der er sandt og rigtigt, føre på afveje. Et skarpt og klart fokus på Kristus må præge en evangelisk forståelse af, hvad kristen tro indebærer.

Troen alene som forudsætning for at modtage frelsen i Kristus gennem nådens midler er det også helt nødvendigt at fremholde inden for den evangeliske trosfamilie. For det første er der altid en fare for, at troen gøres til et psykologisk fænomen og en subjektiv præstation, som vi skal bidrage med for at blive frelst og få del i Guds kraft og Åndens gaver. For det andet er der i reformerte kredse et teologisk udgangspunkt, som svækker nådemidlernes præg som reelt nærvær ind i den synlige verden. Det gælder først og fremmest synet på dåben og nadveren.

Sakramenterne

Det er i synet på sakramenterne, vi ser de største forskelle i den evangeliske trosfamilie. Disse forskelle må ikke undervurderes eller skjules. Det drejer sig nemlig her om afgørende, vigtige bibelske anliggender, som reformationen formidlede. Frelse i dåben og Kristi reelle nærvær med sin nåde gennem brød og vin i nadveren handler dybest set om, hvordan vi opfatter inkarnationen og realismen i Jesu forsoningsværk. Det betyder ikke, at en fra den reformerte side ikke tager Guds reelle nærvær i den jordiske Jesus og Jesu objektive soning af synden alvorligt. Men fra luthersk side må vi vidne om, at dette ud fra Skriften betyder, at Guds reelle nærvær med sin frelsesgave i Kristus er til stede i alle nådens midler, både gennem Ordet og sakramenterne. Det er af stor betydning, ikke mindst sjælesørgerisk. Ved at vi åbner os i tro og tillid for Guds gaver gennem nådemidlerne, får vi at vide, at vi på en reel måde får del i det, Kristus giver.

Evangelisk-luthersk

Ved at kombinere *evangelisk* og *luthersk* får vi på bedst mulig måde det frem, som skal præge vort arbejde med at formidle et bibelsk budskab til frelse og nyt liv til mennesker i dag. Frimodigt skal vi vidne om det, Gud giver i Kristus, og finde sammen over kirke- og organisationsgrænser, hvor det er muligt at fremme Guds rige både i vort eget folk og blandt andre folkeslag.

Leif Nummela f. 1955

Teolog. Chefredaktør og
bibellærer i Finland.

Forfatter til en række bøger.

Der er ingen bagdør til himlen

Det gamle modsætningsforhold mellem forkyndelse og hjælpearbejde er heldigvis næsten helt forsvundet i diskussionen om missionsarbejde. I praktikken er det helt forsvundet, om det da nogen sinde har kunnet findes der. Jeg kan ikke komme i tanker om nogen, som arbejder med mission, som ikke samtidig går ind i hjælpe- og udviklingsarbejdet på sit arbejdsområde. Netop nu er risikoen større for, at arbejdet bliver ensidigt i den modsatte retning. Fra stadig flere sider tales der i negativt tonefald om forkyndelsesmæssigt arbejde, som sigter på at skabe tro og prædike omvendelse.

Nu må vi igen fremhæve, at mission i overensstemmelse med Kristi befaling altid har som endemål, at mennesker skal opleve en personlig omvendelse, få en frelsende tro, og at kristne menigheder skal dannes i hele verden. Der findes ingen undtagelse fra denne befaling. I alle verdensdele, blandt alle religioner, folk, kulturer og sproggrupper er det nødvendigt at prædike evangeliet, sådan at mennesker opgiver sine afguder, omvender sig til den levende Gud og modtager forladelse for sine synder gennem troen på Kristus. Religioner kan ikke frelse. Bibelen siger, at et menneske må høre om Kristus og tro på ham for at kunne blive frelst. Uden Kristus er menneskets lod bare dom og fortabelse. I Bibelen lægges der så stor og tydelig vægt på denne sandhed, at det ligefrem er antikristeligt at skjule det.

Det her gælder også i såkaldte kristne lande. Johannes Døber er en bibelsk skikkelse, der personificerer det. Han minder os om, hvor nødvendigt det er at gøre bod. Ingen er nogensinde

kommet og ingen kommer nogensinde ind i himlen uden at gøre bod og omvende sig til den levende Gud. Så enkel er Bibelens undervisning (se f.eks. Luk 13,3.5; 15,7;24,47). Derfor er det også usigelig vigtigt, at vi har en ret forståelse af, hvad det vil sige at gøre bod. De lutherske bekendelsesskrifter udtrykker det så indholdsrigt: "Men boden består i sit væsen af disse to dele: dels sønderknuselsen eller den angst, som opstår i samvittigheden, når man har erkendt sin synd, dels troen, som vækkes af evangeliet eller tilgivelsen og som tror, at synderne forlades for Kristi skyld, og som giver samvittigheden trøst og befrier den fra dens angst."

Det er nødvendigt med to ting og kun to ting: at man angrer sine synder og tror på evangeliet. Dette budskab indebærer en enorm befrielse såvel for dem, som i dag jager efter storslåede oplevelser som for dem, der under reformationen plagedes med katolske bodsøvelser. At omvende sig til Gud i anger er tilstrækkeligt. I overensstemmelse med hans ord får vi lov til i Jesu navn at tro, at alle synder er forladt.

Noget mindre end dette er ikke nok. Hvis ikke Den Hellige Ånd har talt til et menneske, så det forstår, at det må angre sine synder og ty hen til Jesus, har det ikke, som Bibelen siger, vendt om "fra mørke til lys". Dette gælder lige godt i Peking som i Paris, og på samme måde i Tyrkiet og i Tammerfors. Der er ingen bagdør, der fører ind i himlen. Der findes kun én dør, Jesus Kristus. Det her bør alle lægfolk og alle teologer huske på. Dersom vi holder op med at pointere det, mister vi alt. Og vi går selv fortabt.

Horisont er spalten, hvor redaktionens medlemmer vil forsøge at sætte aktuelle og principielle forhold ind i en større sammenhæng. Spalten vil også indeholde passager fra den kirkelige debat og klip fra forskellige blade og aviser.

Berømte kirkeledere angrebet

Ji Jianhong, det nuværende overhoved for den statskontrollerede evangeliske kirke i Kina, som også kaldes Tre Selv Kirken, gik verbalt til angreb på to af det 20. århundredes mest kendte kinesiske kirkeledere, Watchman Nee og Wang Ming Dao, og beskyldte dem for at have været kontra-revolutionære, som forsøgte at skade Kina. Hans beskyldninger er i 2006 blevet offentliggjort i en omfattende bog med titlen "Et kursus i Patriotisme". Bogen anbefales af Tre Selv kirken som grundlæggende teologisk og politisk lecture for deres teologistuderende.

Watchman Nee, stifter af husmenighedsbevægelsen Little Flock, er kendt over hele verden som forfatter af klassikere som "Det normale kristne liv" og "Sid, gå, stå." Nee døde i fængsel i 1972, men allerede dengang var "Little Flock" blevet til Kinas største landsdækkende kirkesamfund.

På samme tid virkede også Wang Ming Dao, en berømt underviser, evangelist og

præst fra Beijing, der på grund af sin tro måtte tilbringe 23 år af sit liv i fængsel. Da han blev løsladt i 1980, blev hans skæbne til inspiration for millioner af kristne, der kom til den overbevisning: "Hvis en mand kan komme ud af fængslet efter al den tid og stadig sige, at Jesus er god mod ham, så kan den kristne tro ikke være andet end sandheden." Wang døde i 1991. Begge bliver stadig respekteret som store mænd i troen i et land hvor de kristne har en lang hukommelse.

Mellem 15 og 20 millioner protestanter i Kina er medlemmer af Tre Selv Kirken, og den største del af præsterne og kirkegængerne er evangeliske. En præst i Fuzhou fortæller: "Vi plejer at sige at vi i vores kirke har tre typer præster, ligesom de havde i det gamle Israel: Der er præster som Samuel, der taler sandheden og elsker Gud; der er dem, der ligesom Eli kender Gud men er for skræmte til at modarbejde det onde; og så er der dem, der ligesom Elis sønner Hofni og Pineas kun er med for magtens og pengenes skyld. Desværre har præster som Hofni og Pineas ofte høje positioner inden for Tre Selv kirken, men de har travlt

med at indynde sig hos regeringen til at kunne gøre Herrens arbejde. De fleste præster ude i menighederne er dog som Samuel."

En anden præst fra Wuhan siger at Jis angreb på Nee og Wang kun er det sidste led i en otte år lang kampagne for at omstrukturere statskirken og gøre den mere regeringstro. "Det begyndte i 1998, da Tre Selv Kirkens daværende overhoved, Biskop Ding indledte en 'teologisk omstrukturering'. Siden dengang bliver vi, under påskuddet om at tilpasse evangeliet til de kinesiske forhold, opfordret til at liberalisere det."

Præsten fra Wuhan advarer udenlandske kristne: "Pas på hvordan I omgås Tre Selv Kirken. Dens medlemmer er gode kristne, og det samme gælder for præsterne, men dens ledere er mere politikere end de er præster. Derfor anbefaler jeg alle udenlandske kristne: Samarbejd kun med Tre Selv Kirken på det lokale plan i stedet for med ledelsen, hvis ikke I vil have regeringen til at vide nøje besked om og overvåge alt hvad I foretager jer. Bøger som Ji Jianhongs 'Kursus i Patriotisme' gør det

tydeligt at man skal holde sig langt væk fra Tre Selv kirkens ledelse.”

Lad os bede for de kinesiske kristne, både i Tre Selv Kirken og dem i husmenighederne.

(Efter presseklip fra Åbne døre) ADK

Den tavse biskop

I Kristeligt Dagblad den 9/1-2007 nævner cand.theol. Finn Andersen en debat, som i løbet af næsten hele 2006 har fundet sted i Præsteforeningens Blad. (Alle kan læse Præsteforeningens Blad på nettet). Finn Andersen skriver: *”Selve sagen (i debatten) drejer sig om, at sognepræst Kaj Mogensen på det allerkræftigste afviser kirkens lære om frelse og fortabelse.”*

Kaj Mogensen skriver i Pr.for. Blad: *”Uanset Confessio Augustana og en lang kirkelig tradition er læren om dobbelt udgang uforenelig med evangeliet om Guds kærlighed ved Jesu Kristi kors. Hvis Gud sender et eneste menneske i en tidsubegrænset fysisk og/eller psykisk smerte, giver det ingen mening at tale om Guds kærlighed og om Jesu Kristi selvhengivelse på korset. Hvis læren om*

dobbelt udgang er sand, så er Gud den store taber. Enten kan eller vil Gud ikke forløse og genoprette sit skaberværk.” (Nr 17/2006).

Ja, Kaj Mogensen skriver senere på året i nr. 27-28, at læren om den dobbelte udgang ”ikke er sand kristentro, men blasfemi”.

Flere præster fra kirkens såkaldte højrefløj har skrevet imod Kaj Mogensens opfattelse. Sognepræst Finn Kappelgaard, Nexø skriver bl.a.: *”Derfor har jeg følgende udfordring til KM i arbejdet med dette vigtige emne: at medtænke den bibelteologiske dimension, der hedder ’troen på Kristus’ i alle de bibelhenvisninger, der indgår i argumentationen. Det vil bringe det hele et par spadestik dybere ned. Blot et eksempel fra det skriftord, KM selv anfører: ’ligesom alle dør med Adam, skal også alle gøres levende med Kristus’ (1 Kor 15,22). KM mener, at ’alle’ betyder, ’alle uden undtagelse’ i begge led, altså at Kristus frelser alle mennesker uden undtagelse. Men hvis man tænker troen på Kristus med, så betyder alle ikke uden videre alle. Kristus er ganske vist frelseren – den eneste frelser – og det gælder for alle mennesker uden undta-*

gelse. Men Kristus skal modtages i tro for at blive til frelse for mennesker. Altså gøres alle levende med Kristus – men ikke uden videre – det gælder alle, som tror. Uden tro på Kristus forbliver Adams børn i døden.”

Sognepræst Henrik Højlund har været meget aktiv i debatten, og han skriver: *”Ville Mogensen og venner dog i det mindste gøre den indrømmelse: ’Læren om alles frelse er ikke drevet frem af skriftstudium, men af at tanken om evig fortabelse simpelthen er ubærlig.’ Det ville være ærlig snak. De skriftsteder, der bruges som argument, er ren ønskelæsning.”*

Debatten skal ikke yderligere kommenteres her, men der skal blot stilles skarpt på Finn Andersens konklusion, som virkelig rammer plet. Finn Andersen undrer sig over, at Kaj Mogensen – når han på denne måde underkender såvel Skriften som bekendelsen, og alene har hån og latter tilovers for Skriftens lære – kan være præst uden at biskoppen over Aalborg Stift, Søren Lodberg Hvas, griber ind? Hvordan kan biskoppen lade dette åbenlyse brud på Skrift og bekendelse foregå offentligt i Aalborg Stift, netop det stift og den biskop, der var så nidkær med præ-

sten Bent Felbæk og hans dåbslære, så Felbæk efter en læresag måtte forlade folkekirken.

Derfor: Hvorfor er biskoppen tavs, når åbenlys vranglære med hån overfor kirkens bekendelse råber imod ham?

EK

Evangelisation og det nye Danmarkskort

Rektor på Dansk Bibel-Institut, Børge Haahr Andersen, skriver i DBI-posten 01-2007 om "Opbrud i det kirkelige Danmarkskort":

"Der er sket en markant udvikling indenfor de sidste årtier. Engang var missionshusene evangeliserende forposter og var lokalområdets evangeliserende arbejde. I dag er missionshuse mere blevet oplæringssteder for kristne end evangeliserende kontaktsteder til mennesker i lokalområdet. Til gengæld findes der efterhånden et par hundrede kirker med præster fra DBI og MF. De fleste af disse har mange evangeliserende kontakter med lokalområdet både via søndagsgudstjenesten og forskellige hverdagstilbud. Denne udvikling kalder på nytænkning. Missionsfolk skal tænke på præster fra DBI og MF som strategiske brikker i at få genevangeliseret de dele af Danmark, hvor missionshusarbejdet står svagt."

Samtidig kommer han ind på at ikke alle *"finder det forsvarligt at blive præst i folkekirken. Dem vil vi på DBI gerne støtte i at handle efter deres samvittighed og overbevisning, sådan at de kan danne menigheder og skabe evangeliserende platforme, der kan supplere den evangeliserende strategi, jeg har skitseret ovenfor."*

Hermed har DBI-rektoren inviteret til konstruktivt samarbejde og nytænkning omkring evangelisering i Danmark på tværs af forskellig konsekvensdraging af folkekirkens læremæssige krise.

Det er en invitation, der fortjener at blive fulgt op i praksis – lokalt og organisatorisk. FBP

Tro mod tro...

I Tyskland findes et studiefællesskab, en videnskabelig, almennyttig forening, der hedder 'Wort und Wissen', altså 'Ord og Viden'. Den arbejder i spændingsfeltet mellem naturvidenskab og kristen tro. Fællesskabet udgøres af kristne, evolutionskritiske videnskabsmænd, der er bibeltro og for hvem det er uimodsigeligt, at Gud har skabt verden. Tankevækkende nok står Hebr 11,3 på deres hjemmeside: *"I tro fatter vi, at verden blev skabt af Guds ord, så det, vi ser, ikke er blevet til af noget synligt."*

Deres aktiviteter er deltagelse i den offentlige debat, bogudgivelser, afholdelse af lejre og seminarer for elever, studerende, lærere, ja alle. I slutningen af marts 2007 afholdes fx et seminar om bibelsk arkæologi. Desuden udsender de et informationsblad 4 gange årligt. For den interesserede er deres hjemmeside www.wort-und-wissen.de.

En af deres meget centrale bogudgivelser – 'Evolution – en kritisk lærebog' – er beregnet til undervisning helt ned i grundskolen. Den har fået en del negativ medieomtale, og det har været mærkbart, at der af den grund blev solgt færre bøger. Dog har en senere TV-udsendelse med titlen 'Guder og Design' skabt lidt fornyet interesse. I den forbindelse fortsætter nogle af Wort und Wissens medarbejdere med flg. overvejelser i deres informationsblad for november 2006:

"... Det er dog kun ydre ting. På den anden side er det nemlig en stor succes, at temaet 'Skabelse' gennem mediekampagnen er trængt i forgrunden i den brede offentlighed – og det uden medieindsats fra vores side! Ser vi her at Gud virker? Desuden bliver modstandernes motiver tiltagende åbenbare. Mange mennesker, også nogle, der ikke står vores arbejde nær, har gjort det klart i læserbreve. Nej,

det drejer sig i bund og grund ikke om objektiv videnskab (så vigtig den end er!), men derimod om en ideologisk uoverensstemmelse mellem naturalismen (i følge hvilken naturen omfatter hele virkeligheden) og den bibelske skabelsestro, hvor Jesus Kristus står i centrum. Det er der mange belæg for, og også den generelle og ubegrundede nedsættende tale om vores arbejde vidner i sidste ende om dette sagforhold.

En videre tanke, og vel den vigtigste: Det er ikke Guds væsen at føre sig buldrende frem i offentligheden. HAN foretrækker for det meste at virke i det skjulte. Sådan lærer vi det i den hellige skrift. Jesu komme er det bedste eksempel herpå. Han kom svag og udsat for misforståelse, handlede uden pressionsmidler og uden propaganda. Og dog meget virkningsfuldt, for hans ord havde kraft. Med et blik på ham og hans væsen vil vi gerne også fremover gøre en indsats for hans ords sandhed."

Også i Danmark kommer evolutionslæren kontra skabelsestro (gjort spiseligt ved betegnelsen 'intelligent design') fra tid til anden på dagsordenen. Aktuelt i forbindelse med en ny folkeskolelov, hvilket giver overvejelser, når der i forhold til den skal laves læseplaner på de kristne friskoler. Det er helt ubegribeligt, at det faktisk nu forlanges, at der i den offentlige

skole skal forkyndes en tro, vel at mærke en tro på evolutionslæren!

Måske skal vi – ligesom Wort und Wissen – alligevel ikke være så kede af debatten? Måske er den i sig selv en måde, hvorpå Gud prikker en og anden på skulderen og minder om, at der er en anden mulighed end tilfældighedernes frie spil, at han har skabt verden og elsker sin skabning. Måtte Gud ved sin ånd virke således, at mennesker også får lov til at løfte blikket på Guds stærkeste kærlighedsudtryk: Jesu Kristi lidelse og død - for mig!

LDM

Foruroligende fornægtelse af GT's Gud

"Det gammeltestamentlige billede af en Gud, som handler gennem krige og vold, kan vi ikke videreføre. Det må vi må tage afstand fra." Sådan skrev professor Magnar Kartveit i den norske avis Vårt Land d. 4/12.

Udtalelser af denne art er hørt før. Alle-rede omkring år 140 skar Markion hele GT væk og fjernede en betydelig del af NT for at få en Bibel uden en dømmende og straffende Gud. Markion blev udstødt af kirken som kætter. Men siden er hans tankegang dukket op igen og igen. Med den bibelkritiske teologi vandt tankegangen fodfæste i kirken med et uoversku-

eligt åndeligt frafald til følge. Uden en straffende Gud opløses evangeliet om Jesu stedfortrædende lidelse og død. Kampen for GT's gudsbillede er en kamp for det evangelium, som alene kan give tro og åndeligt liv.

Dette har man haft et klart syn for i de nordiske vækkelseskredse frem til vor tid. På denne baggrund er det dybt foruroligende, at citatet ovenfor er hentet fra en professor ved Missionshøjskolen i Stavanger. Missionshøjskolen blev etableret af vækkelsesfolk og har historisk lagt tydelig afstand til den bibelkritiske teologi. Men gradvist er der sket et skred væk fra de gamle positioner. Kartveits udtalelser vidner om skredets omfang og har vakt mange reaktioner i Norge. I avisen Dagen rejste Thomas Bjerkholt d.19/12 således spørgsmålet: "Er Markion på Missionshøjskolen?"

Sagen vidner om, at kampen for bibelsynet ikke er forbi. Den må kæmpes på ny i hver generation – for troens og det åndelige livs skyld. MV

Denne artikel om Irenæus er den første artikel i en serie om tre klassiske teologer, som vi sjældent hører om. Artiklerne er ikke udtømmende, men er tænkt som inspiration til videre studier. De to følgende artikler vil handle om Athanasius og Anselm.

Irenæus

Irenæus kom fra byen Smyrna i Lilleasien. Der havde han været elev af Polykarp, som tidligere havde været elev under evangelisten Johannes. På denne baggrund er det tydeligt, at Irenæus var tæt på Det Nye Testamente både i tid og i teologisk tradition. Polykarp blev henrettet som martyr ca. år 155, og hans elev Irenæus virkede først som præst og senere som biskop i Vienne og Lyon i Gallien, indtil han også blev martyr i ca. år 200.

Skrifter

Irenæus er kendt for to skrifter. Det første er "Mod kætterne", som består af fem "bøger". Den første bog i skriftet er et opgør med gnostikernes lære. Denne bog har også en kort trosbekendelse kaldet "Sandhedens regel", som minder om Den apostolske Trosbekendelse. I de næste tre bøger afviser Irenæus gnostikerne med argumenter fra fornuften (anden bog), fra aposteltraditionen (tredje bog) og fra Herrens egne ord (fjerde bog), og den sidste bog handler om de sidste tider. Den sidste bog findes i to danske oversættelser den første er af Grundtvig, som blev meget inspireret af den, og den anden er en ny oversættelse. I denne nye oversættelse er der også en udmærket introduktion til Irenæus' teologi.

Irenæus' andet skrift er "Bevis for den apostolske forkyn-

delse". Dette skrift blev først genopdaget i 1904. I forhold til "Mod Kætterne" har det mere karakter af et opbyggeligt skrift og det kaster mere lys over Irenæus' tanker om GT og Treenigheden.

Gnosticismen

Irenæus levede i en tid, hvor kristendommen blev udfordret af gnostikere. "Gnostisk" kommer af det græske *gnosis*, der betyder kundskab. Denne kundskab var som regel skjult, og gnostikerne var kendetegnet ved, at de foruden Bibelen også hævdede at kende hemmelige læretraditioner og åbenbaringer, som de byggede deres lære på. Denne lære adskiller sig på væsentlige punkter fra kristendommen. Dette gør sig for eksempel gældende i læren om skabelsen. Hos gnostikerne, som Irenæus gør op med, er mennesket ikke skabt som en enhed af det materielle, det sjælelige og det åndelige. I kristendommen er mennesket en helhed, og derfor skal hele mennesket frelses, men hos gnostikerne er det kun det åndelige, der kan blive frelst og komme tilbage til den åndelige verden. Det sjælelige kan opnå en form for frelse uden for denne verden, mens menneskets legeme går til grunde. Denneskelnen gør sig gældende både i det enkelte menneske, hvor frelsen bliver denne adskillelse af legeme, sjæl og ånd. Og den gør sig også gældende for forskellige typer af mennesker, så de åndelige

mennesker er gnostikerne selv, de sjælelige er ofte de almindelige kristne, og de materielle er dem, der står helt udenfor.

I Irenæus' kritik af gnosticismen refererer han også til et gnostisk evangelium (nu kendt som Judas-evangeliet). Dette fremstiller Judas i et positivt lys som en, der har handlet i overensstemmelse med Jesu instruktioner. Dette afviser Irenæus og kalder det for en fiktiv historie. Ved dette ser vi, at Irenæus fungerer som kilde til gnostiske skrifter, som ellers er gået tabt. Når Judas-evangeliet er fremme i øjeblikket, så er det fordi, det er blevet genopdaget.

Frelsen

Ilæren om frelsen lægger Irenæus særligt vægt på det, der kaldes det klassiske forsoningsmotiv. I dette motiv kommer Kristus til jorden for at kæmpe mod og sejre over Djævelen og døden, synden, Guds lov og Guds vrede. Disse kaldes fordærvsmagter, fordi de plager menneskene. Her er et karakteristisk citat:

"Kristi lidelse bragte os kraft og styrke. I det at Kristus gennem sin lidelse 'er steget op til det høje, har ført fanger med, han har givet gaver til menneskene' (Ef 4,8)... vor Herre har gennem sin lidelse ødelagt døden, ophævet vildfarelsen, uskadeliggjort fordærvet og fordrevet uvidenheden, han har åbenbaret livet, vist

sandheden og skænket uforgængelighed."

Forsoningen er kendetegnet ved, at den indebærer en genoprettelse af de menneskelige livsvilkår. Og i 3. bog i skriftet "Mod Kætterne" siger han: "For lige som synden holdt sit indtog ved hjælp af det ene menneskes ulydighed, og døden indtog sin plads ved hjælp af synden, således blev retfærdigheden indført ved hjælp af det ene menneskes lydighed og bærer frugt i livet for de mennesker, der før var døde." Her ser vi først synden og døden, som kom ved Adam, derefter kom retfærdigheden ved Kristi lydighed, og det giver liv til dem, som før var døde. Man kan se Irenæus' lære som genoprettelse, hvis man ser det i relation til den oprindelige tilstand, eller som befrielse, hvis man ser mennesket på baggrund af dets aktuelle bundethed til sygdom og død.

Det, vi kan lære af Irenæus, er, at Jesus ikke kun har sonet alle verdens synder, så vi kan blive frelst, han har også sejret over det onde, og denne tone er både en hjælp mod anfægtelse og navlepilleri.

Irenæus og Grundtvig

Irenæus har også spillet en rolle i dansk teologisk sammenhæng. Grundtvig blev nemlig inspireret af ham, og han omsatte flere af

hans tanker i en dansk sammenhæng. Det gjorde han særligt i opgøret med de rationalistiske teologer og deres bibeltolkning. Problemet med dem er, at de ifølge Grundtvig på den ene side hævder, at Bibelen er den eneste kilde til, hvad sand kristendom er, og på den anden side hævder, at Bibelen er usikker og selvmodsigende. Men hos Irenæus finder Grundtvig løsningen på dette problem. I 1. Bog "Mod Kætterne" skriver Irenæus mod gnostikerne og deres bibeltolkning. Hovedpointen er at de kristne skulle bruge "Sandhedens regel" (bekendelse, der minder om Den apostolske Trosbekendelse) som kriterium for vurderingen af gnostikernes skrifttolkning. Og dette bliver for Grundtvig en parallel til hans kamp mod rationalisternes bibelkritik.

Hos Grundtvig udviklede denne tanke sig til det, han kalder den "mageløse opdagelse". Den "mageløse opdagelse" var en opdagelse af, at troens fundament er Den apostolske Trosbekendelse, den er fælles for alle og lyder ved enhver dåb og er derfor kriterium for den rette tolkning af Bibelen. Den er rent faktisk: "Ord til os af Herrens egen mund". Dette betød, at den kunne være grundlag for troen i stedet for Bibelen, hvis troværdighed kunne drages i tvivl. På baggrund af dette mister Bibelen sin fundamentale betydning som den kristne tros grundvold. Dermed mistede rationalisternes trosnedbrydende bibeltolkningsinbetydningsomtrusselmodtroen. Men den er dog stadig et vidnesbyrd om, hvad kristendommen er (der er nemlig overensstemmelse mellem Bibelens vidnesbyrd og trosbekendelsens indhold).

Dette er en uheldig tolkning af Irenæus. For trosbekendelsens opgave er at klargøre Bibelens indhold (fx mod gnostikerne) og ikke at tage Bibelens plads, som den jo er afledt af.

Irenæus i dag

Det, vi særligt kan lære af Irenæus, er, at Kristus ikke kun har frikøbt os fra synden, men også sejr-tonen, hvor vi opdager, at Kristus har sejret over Djævelen og alle onde magter. Derudover kan han også hjælpe os, når vi skal forstå og gøre op med folk, der fordrejer Bibelen i dag. De gnostiske tanker, har nemlig overlevet i forskellige varianter og er også en udfordring for kirken i dag.

Thomas Olofson f. 1980

Bachelor fra Misjonshøgskolen i Stavanger. Stud.teol. Tidl. volontør på Missionsvennen (nu Tro&Mission) og Københavns Nærradio.

Denne artikel bygger bl.a. på flg. litteratur, der også er egnet til videre studier:

Irenæus. *Mod kætterne*, med indledning af A-C. Jacobsen, Anis 1999

Engelsk oversættelse af *Mod kætterne* findes på

<http://www.ccel.org/ccel/schaff/anf01>

Irenæus. *Bevis for den apostolske forkyndelse*. Oversat af Jes P. Asmussen, Gads forlag 1970

Hägglund, B. *Teologins Historia*, Lund 1956

Schwarz Lausten, M. *Kirkehistorie*, Anis, 1997

Teologiske tekster, Aarhus Universitetsforlag, 1994

Teksten og tiden

En midlertidig bog om forkyndelsen I og II

Leif Andersen

Kolon, 2006

I: 334 sider, kr. 299,95

II: 278 sider, kr. 249,95

Folk er trætte af dogmatiske foredrag – forkynd i stedet med inderlighed og autenticitet!

Det er godt med udgivelser om kristen forkyndelse. Især når de kan hjælpe os videre i processen med at "oprøre folk af de rigtige årsager" og "fjerne ethvert unødvendigt anstød". Det kan – for mig at se – de to bøger om "Teksten og tiden", som Leif Andersen (LA), MF-lektor og rejsepræst i Indre Mission, har skrevet.

En anderledes prædikenlære

Der er tale om en noget anderledes prædikenlære, end hvad der ellers findes på markedet, med original vinkling af tingene og i en sprogstil, der er helt sin egen – hvilket for det meste er et gode. (Der er ind imellem ord og udtryk, som vist ikke er blevet "kontekstualiseret" lige til de sammenhænge, jeg for det meste bevæger mig i!)

Der inddrages tanker og meninger fra et stort persongalleri af vidt forskellig teologisk og filosofisk observans, fra fagbøger, romaner, film og kunst. Citaterne er mange og lange, vist tæt på 50 sider i alt (Søren Kierkegaard er vinderen med indtil flere siders uddrag af hans skrifter), og der diskuteres for og imod de fremførte synspunkter. Det gør fremstillingen noget usystematisk – der springes en del, og der er en hel del gentagelser – så det er ikke helt let at få overblik over stoffet. LA har klogt nok i sin intro vedgået, at sådan er det altså! For at modvirke forvirringen har han ind imellem indsat nogle små opsummerende "Hvor er vi?"-afsnit. Udmærket!

Men det er spændende læsning krydret med anekdoter og personlige iagttagelser og oplevelser, indfald og udfald. Og så er der en hel del illustrationer af meget forskellig art: tegninger, tegneserier og

malerier (vist tæt på 50 sider i alt). Nogle er morsomme, andre skræmmende; men for det meste tjener de deres formål og illustrerer en pointe eller bliver springbræt for en diskussion. Der er ikke sparet på noget, heller ikke på pladsen (men det virker nu lidt overflødigt, at de to bøger, som må læses som én udgivelse (jf kapitelnummereringen), har dobbelt op af både navneregister, skriftstedsregister, ordliste, litteraturliste, indholdsfortegnelse og forfatteromtale).

Kontekstualiseringens udfordringer

LA kalder de to bøger for en kontekstuel homiletik og ønsker at tyde tiden og gøre os bevidste om, hvad det er for mennesker, vi skal nå med forkyndelsen. Postmodernismen og andre "ismer" og diskussionen med deres repræsentanter fylder meget, måske også for meget, især når LA alligevel ender med at lægge

op til, at vi som prædikanter begrænser os til "en forsigtig samtidsanalyse". Vi udfordres til at få postmodernismen, med hvad deraf følger, så meget ind under huden, at vi lærer tidens mennesker at kende – relativister, narcissister, det knuste menneske. For først da kan vi forstå den afgrund, Ordet skal over - og holder op med at rase over tiden og dens fordærv!

Det er nemlig ikke kun ydremissionærer, der bør være kontekst-følsomme. Det bør vi også være. For hvad hører folk, når vi fx bruger ord som "synd", "tro", "håb", "frelst" osv.? Måske noget helt andet end det, vi regner med! Mens vi tror, vi har lagt røst til noget gedigent bibelsk, er vi måske i virkeligheden kommet for skade at fratage nogle af vores tilhørere deres selvværd, og vi skaber en skamkultur i stedet for en skyldkultur. Autoritativ tiltale kan i dag opleves som undertrykkelse og overgreb. Kommunikation af absolut sandhed høres af nogle uvilkårligt som selvgodhed, nedladdenhed og dømmesyge (I, s. 35).

Der gemmer sig således nogle store udfordringer i kontekstualiseringsprocessen, blandt andet fordi forskellige befolkningsgrupper på samme tid kan befinde sig i vidt forskellige tidsepoker, filosofisk set. Ja, der er faktisk i os alle en iboende usamtidighed, snart præmoderne, moderne og postmoderne. Opgaven er at møde mennesker, hvor de står, og – det vigtigste – at møde dem, hvor de ikke selv ved, de står! Nogle af dem står

fx et sted, hvor deres jeg er ved at havne ude i periferien. Det betyder, at vi må vie den første trosartikel større opmærksomhed. Vi må finde vores jeg – vide hvem vi er, ligesom Jesus vidste, hvem han var. Det sker, når vi skelner ret mellem skabelse og genløsning. Skabelsens jeg-billede skal forkyndes og ikke bare underforstås. Dette er nødvendigt, for at vi kan nå frem til ægte syndserkendelse, så vi kan komme til at tilsige vore tilhørere syndernes forladelse og ikke syndernes billigelse, ikke benådning, men retfærdiggørelse.

Vi skal altså ikke opgive forkyndelsen af et gedigent bibelsk budskab. Men det gælder om at prædike sådan, at det, vi siger, ikke nødvendigvis høres på den negative måde (dermed mener LA ikke, at vi skal undvige det bibelske anstød, slet ikke, tværtimod). Blandt andet ved at vi er menneskelige, også på prædikestolen! Så vi prædiker med empati og er i dialog med tilhørerne – og også erkender egen synd.

Det lyder måske farligt med denne store optagethed af tiden, og hvad der rører sig blandt mennesker. Men der hersker for mig ingen tvivl om, at LA her er inde på et væsentligt anliggende. Paulus lagde som bekendt vægt på at være jøde for jøder og græker for grækere. Dietrich Bonhoeffer slog fast: "Forkyndelse med fuldmagt kommer 'aus der tiefsten Kenntnis der Welt.'" Og jeg kan tilføje, at også Carl Fr. Wisløff i sin "Ordet fra Guds munn" (s 80) har stærke markeringer af vigtigheden af

at "finde tilhørerne der de står" og "holde kontakt med tidens tanker". (Af samme grund mener jeg ikke, det er helt fair, at LA (II, s. 173) tilslutter sig en kritik af Wisløff for et "manglende engagement i det retoriske og kommunikative", som om han gik "direkte fra eksegese til prædiken uden at skele til den livssituation, der skal forkyndes ind i".)

Som at gå på en knivsæg

Man kan indimellem godt blive lidt i tvivl om, hvor LA egentlig selv står midt i alt virvaret af synspunkter og med en udtalt vilje til også at lade sig sige af de forskellige ismer. Fx når han indrømmer, at vores sandhed kun er en tilnærmet sandhed (I, s. 65), og at sikkerhed ikke er mulig. Men der er nu ingen grund til frygt. LA bevæger sig ganske vist, som han selv skriver, på en knivsæg, når han skal sætte ord på tingene. Men sådan må det nødvendigvis være, når virkeligheden skal beskrives uden at falde ud til hverken højre eller venstre. Det hører vist også med til stilen i de to bøger, at LA går lige til kanten – og somme tider lidt længere. Til tider er sproget så dramatisk, at der er risiko for, at tingene opfattes overdrevet eller karikeret!

Men i virkeligheden står LA klart nok med begge ben på tryk grund – han ender i hvert fald med det, for mig at se, somme tider ganske vist efter en laaaaaang tur i ødemarken! Han forsøger bestemt ikke at indgå uholdbare kompromisser og sælge ud af arvesølvet. Han er helt klar på, at

de bibelske tekster er åbenbaringstekster og dermed enestående, og at det er Bibelens budskab, der skal forkyndes, og det uafkortet. Derfor er det store hermeneutiske problem i virkeligheden heller ikke sprogfilosofisk (selv om man altså kunne tro det ud fra den megen plads, der bruges herpå), men psykologisk og etisk: Hvad gør vi som prædikanter med en tekst, som i den grad udfordrer os på vores egen banehalvdel?

Også traditionelle temaer

Der er dog også i de to bøger noget højt genkendeligt fra "normale" prædikenlære-bøger. Det gælder fx gennemgangen af de nytestamentlige hovedord for det at forkynde: proklamere, påminde, udlægge, lære osv. Alt sammen meget instruktivt, nuanceret og anvendeligt. LA slår i den forbindelse til lyd for, at vi i langt højere grad, end det er tilfældet, skal forkynde med lidenskab – en inderlighedens hermeneutik (Søren Kierkegaard) - og med en dialogisk grundholdning, så vi ikke bare står og holder foredrag. Folk er trætte af dogmatiske foredrag. Det tror jeg, er helt rigtigt!

Også lov og evangelium gennemgås. Det er den klassisk-lutherske skelnen, der knæsættes, men i opdateret udgave – med C.F.W. Walter som leverandør af teser til diskussion for og imod. Der er mange gode pointer og iagttagelser. Blandt andet tages der et tiltrængt opgør med den meget skematiske prædiken, hvor velmenende prædikanter har ment,

at folk først skulle føle sig fortabte alle til hobe for så senere at føle sig frelst. LA kalder dette en katastrofe (jeg tror, han har ret!). Det er relationen mellem lov og evangelium, der er afgørende, ikke rækkefølgen.

Vi får også en god klassisk gennemgang af lovens tre brug og af Guds to regimenter. LA betoner, at formanings-talen ganske vist har imperativets (og dermed budets) form, men ikke desto mindre står i livets tjeneste. Han lægger også nødvendig afstand til den gamle tanke om, at hvis nåden bare bliver forkyndt tilstrækkeligt frigørende og glad, så kommer forbedringen (helliggørelsen) af sig selv (I, s. 270). Godt at få banket en pæl igennem den misforståelse! (Jeg kan dog ikke forstå den modsætning, som LA indfører mellem sandheden og glæden (I, s 219, jf s 235): "Finder jeg Guds glæde, men afviser Guds nåde, er jeg alligevel fortabt." Det kan jeg nu ikke finde belæg for i NT, tværtimod.)

Hvorfor er vi så umanerligt skriftlige, når vi står på en talerstol?

Der er altså meget at tage med sig fra de to bøger, når det gælder forkyndelsens form. Det gælder ikke mindst det, LA skriver om fortællingen. For det er sandt, at vi ofte er "så umanerligt skriftlige, selv når vi står på en talerstol" – og det er i virkeligheden en stor hæmsko for formidlingen. Det hævdes, at 80% af alle prædikener er *skriftlige* i formen – mens NT's skrifter i virkeligheden er *mundtlige* i

formen. Jesus selv var ikke forfatter, men fortæller! Og der er nok at drage nytte af: små anekdoter, metaforer, eksempler, bibelske beretninger, bibelske lignelser.

Vi må ikke i misforstået åndelighed være ligeglade med formen. Sagen er nemlig den, at man *altid* anvender form og følelser – bevidst eller ubevidst. Kedelig form er også en form. Og den er lige så effektiv som en spændende form. Den virker bare dræbende i stedet for befordrende.

Og så er det vigtigt med integritet og nærvær, hvor vi er i øjenhøjde med vore tilhørere. Vi skulle ikke benytte prædikestolen til at promovere os selv eller skjule os selv eller ligge under for, at vore prædikener skal være fine og nydelige – det virker utroværdigt. I det hele taget skal vi ikke opføre en tale, men bare tale, fordi vi har noget på hjerte og derfor også tænke kommunikativt og tilhørernært.

Reservationer

Der er altså rigtig meget for forkyndere at hente i disse to bøger, og jeg kan tilslutte mig alle væsentlige homiletiske positioner. Men der var dog et par steder, hvor jeg nær havde fået attenkaffen galt i halsen.

Det ene sted var i I, s. 140-142, hvor LA berører store spørgsmål som det kirkelige embede, det almindelige præstedømme og ordination. Her kan man sort på hvidt læse, at "vi alle er præster. Undtagen præsten!" Jeg begriber ikke, at LA kan skrive sådan. Al respekt for Regin

Prenter; men af 1 Pet 2,9, hovedstedet for hele snakken om det almindelige præstedømme, fremgår det dog med al tydelighed, at det almindelige præstedømme er et udtryk for selve kristenstanden! De ældste (presbyterne – ”præsterne”) blandt læserne kan da ikke tænkes undtaget fra den fantastiske karakteristik: ”et kongeligt præsteskab”. Det er netop, fordi vi *alle* er præster, at nogle af os kan kaldes og indsættes til at være ”præster” (jf. Luther). Det forhindrer ikke, at Gud har indstiftet Ordets embede.

LA indfører samme sted et principielt skel mellem folkekirkens præster og ”lægprædikanter” og mellem folkekirkens ordination og andre indvielser. Jeg er lodret uenig. Sagen er nemlig den, at ordination slet ikke er nogen indvielse; det viser også selve sprogbrogen (grundteksten) i både GT og NT (jf. Luther: der findes ingen anden indvielse i den nye pagt end den i dåben!). Derimod taler både GT og NT om at *indsætte* (*histemi*) personer til at gøre tjeneste på alles vegne. Kaldelsen, ikke festivitasen, fra menigheden er her det afgørende. Og om den foretages af biskopper eller af andre af menighedens repræsentanter ændrer intet ved dens indhold (det hævder selv Prenter! Se i øvrigt Carl Fr. Wisløffs ”Den lutherske bekendelse og katolicismen 1530 og 1980” og Olav Valen-Sendstads ”Ordet som aldrig kan dø”).

LA peger gentagne gange – og med rette – på behovet for at få opdateret den teologiske sprogbrug. Vigtige ord har

nemlig i tidens løb fået et forkert betydningsindhold. Jeg kunne ønske mig en lignende opdatering, når det gælder ordet ”lægfolk”. Da ville det nemlig blive klart, at det snarere er en middelalderlig (katolsk) tankegang, der ligger bag LAs egen brug af det ord, end en nytestamentlig og reformatorisk. ”Læg” kommer fra *laicus* (lat.), som i den katolske kirke kom til at betegne *de uindviede* til forskel fra de ”gejstlige” (åndelige!). Og fordi præstestanden i middelalderen udgjorde den lærde stand, fik ordet efterhånden også betydningen *ulærd* i almen forstand. Men prædikanter blandt ikke-præster hører ikke til gruppen af ”uindviede” (heller ikke ifølge LA). Og når det gælder teologi, har mange af dem mindst lige så megen *bibelsk* indsigt, som manganen en cand.theol. fra et statsligt fakultet (nogle af os har oven i købet læst mere både græsk og hebraisk, end de har). Så den der middelalderlige oppefra-og-nedopdeling i læg og lærd går ikke i dagens uddannelsessamfund. I øvrigt er det latinske *laicus* (lægfolk) afledt af det græske *laós*, som i 1 Pet 2,9 betegner *hele Guds folk* (det viser, hvor total sprogforvirringen er). Så enten bør alle i Guds menighed betegnes ”lægfolket”, eller også bør ingen!

Det andet sted, hvor pulsen steg, var II, s. 159. Her skriver LA: ”For man kan ikke ændre form uden at ændre indhold.” – Det er et rigtigt åndsdogmatisk udsagn, som jeg kender igen fra en noget anden sammenhæng, nemlig musikssynsdebatten

for år tilbage. Det låser alt inden for formgivning totalt fast inden for alle kunstarter, arkitektur, sprog osv.: En given form har også et givent indhold, som er konstant. Heldigvis følger LA ikke op på det princip, han lægger ud med. Tværtimod er alt i det følgende én eneste benægtelse af dette fatale udgangspunkt! Han slår netop til lyd for formfornyelse – at vi skal være kontekstfølsomme, ligesom den reformatoriske, den jesuitiske og den pietistiske mission har været det. Og på s. 219 skriver han: ”Ordenes betydning ligger som bekendt ikke fast.” Nej, netop! Gamle ord skal omkodes og ombruges (s. 221). Helt enig – og jeg ånder lettet op. Men hvorfor så lægge ud med den skrækelige påstand??

Reservationerne hører ikke til bærebjælkerne i de to bøger og ændrer derfor ikke ved, at LA har skrevet et brag af en homiletik. Lidt mindre krudtladning hist og her kunne måske have klaret at rydde grunden for de homiletiske positioner, som LA ender med at bygge op. Nogle forkyndere vil måske blive så forskrækkede ved de kraftige udladninger, at de ender med at holde sig for ørerne (oversat: de provokeres så meget af stillen, at de står af). Jeg håber ikke, det sker. For så er jeg bange for, at de ikke bare snyder sig selv, men – hvad værre er – også deres tilhørere.

Herregårdsmissionær og kordegn
Erindringer fra Lolland-Falster
og Vallensbæk
Erik Jensen
Foreningen Danmarks Folkeminder 2006
190 sider, kr. 150

Som nummer 45 i erindringsserien "Folk Fortæller" har Danmarks Folkeminder valgt at udgive Erik Jensens (EJ) erindringer. Bogen består af fire hovedafsnit: EJs barndom og ungdomsår i 1920-ernes og 1930-ernes Midtsjælland, tiden som havemand på herregården Asserstrup på Vestlolland, tiden som herregårdsmissionær på Lolland og Falster fra 1957 til 1962 og det sidste afsnit om tiden fra 1964 til 1999 som kordegn i Vallensbæk. Man skulle tro at årene som kordegn fylder mest i erindringerne (han var jo ansat i 35 år), men det er faktisk barndommen samt årene som missionær, der bruges mest plads på.

Det er da også det sidstnævnte, som jeg synes er mest interessant. EJ var ansat af Indre Mission som rejseprædikant til de store herregårde på Lolland-Falster, som dengang havde mange ansatte tilknyttet. Bogen er godt skrevet og let at læse og forstå. EJ er, som det står i forordet, en god fortæller. Bogen giver et spændende billede af det åndelige liv i området omkring 1960.

Der er en humoristisk vinkel hele vejen igennem, fx skriver han i forbindelse med sit arbejde som lejrleder: "En missionær-

familie var engang på lejr. Han var lille, hun var stor, og tøsen tudede hele tiden. De hed Horn, så det blev hurtigt til lille Horn og store Horn og – Tudehorn." (s. 148). Et enkelt sted i bogen nævner han også sit positive forhold til LM-kredsen i Nykøbing (s. 135). Læserne nyder godt af EJs livsvisdom og gode iagttagelser. Man får et indtryk af vores foreningskultur på godt og ondt. Han har et kritisk blik til flere sider, og selvom jeg ikke er enig i alle hans konklusioner, gives der et tankevækkende indblik i tidens faldgruber som fx Oxfordbevægelsen.

Et sted nævner han som eksempel en vis Hækmann. Han skriver: "Nu var det sådan, at i begyndelsen var kaffen gratis (i missionshuset), men vi fandt ud af, at man godt kunne betale 3 kr. Hækmann var der en aften og sad for bordenden og forsynede sig med kaffe og kage. Han blev pludselig klar over, at der skulle betales. 'Skal det betales? Så skal jeg have noget mere. Giv mig det fad der!' Det endte med, at han tømte alle fadene" (s. 138). Mon ikke vi alle kender lidt til Hækmann i os selv? Bogen får hermed min anbefaling.

Vær som Jesus
 Christoffer Højlund
 Credo Forlag 2006
 63 sider, kr. 65

Hvilken genre tilhører bogen i grunden? Forlaget kalder den for et essay. I forlagets forord skriver de: "Vi har sat nogle unge mennesker til at læse gamle bøger for at se, om der er erkendelser fra fortiden, vi bør tage med os ind i fremtiden."

Det er denne lille bog en stærk bekræftelse af. Jeg vil kalde bogen for Christoffer Højlund's vidnesbyrd. Det er stærkt at møde, hvad Martin Luthers bog, "Troen og livet", har gjort ved Christoffer Højlund, forfatteren til denne bog.

Det, der står stærkt, er ikke hans gennemgang af Luthers bog eller af hans teologi. Nej, det, der står stærkt, er, hvad Luthers næsten 500 år gamle bog har gjort ved en ung mand: En regulær evangelisk frigørelse.

Læs bogen af følgende grunde: 1) Den er et eksempel på, at det, som Luther & co. bøvlede med dengang: den dobbelte retfærdighed (Dvs. hvordan får jeg en nådig Gud? Og hvordan skal jeg forholde mig til Guds bud?), stadig er det, som

– i det mindste nogle – unge mennesker kæmper med at få til at hænge sammen. Altså, hvordan jeg som kristen lever kærligheden ud – under nåden. 2) Luther kan stadig i 2007 være til hjælp for dem, der bøvl'er med disse centrale spørgsmål.

Jeg håber, Credo vil fortsætte "eksperimentet". Bogen er et lærestykke i, at mennesker bøvl'er med det samme til alle tider og at hjælpen er den samme til alle tider – om end i forskellig indpakning.

En smagsprøve: "Min motivation til at gå i gang med at ligne Jesus og følge hans eksempel har ændret sig. Nok ikke fordi mine chancer ser større ud, end de var før, men jeg synes, grunden til at gå i gang er helt perfekt. Nu går jeg ikke i gang, for at Gud kan se, hvor god jeg er til at ligne Jesus, så han, hvis jeg er heldig, lukker mig ind i himlen. Det er ikke derfor jeg skal være god... For i Guds øjne ligner jeg Jesus. Nok til at blive frelst. Jeg bukker og takker. I stedet kan jeg bruge mine evner til at få jorden til at

minde lidt mere om Paradis, og hjælpe mine medmennesker til et liv, som Gud har villet det, så godt jeg nu kan, med det jeg er god til. Lige nu har jeg faktisk lyst til det. Om en time har jeg nok ikke så meget lyst, eller også har jeg glemmt det, men til den tid er jeg lige så frelst af Gud, og derfor er der i virkeligheden lige så meget grund til at gøre det. Også i morgen" (s. 56-57).

Køb bogen. Glæd dig med Christoffer over hans opdagelse, og bliv mindet om, hvor rigt det er at være et Guds barn.

Udgivet af:
Luthersk Missionsforening
Industrivænget 40
3400 Hillerød
Bladnr. 91883

Returneres ved varig adresseændring

BUDSKABET 2 | 2007

TEMA | LOVLØSHED